Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабрийн 21-һээ гарана | № 244 (13733) | 1974 оной октябрийн 17, четверг | Сэн 2 мүнгэн

...П С С-эй ...К-гай ...РЯАНУУД

...Октябрийн социалис революциин 57 жэлэй ...ruулжа, Советскэ Союзай Коммунис партиин ...ьна Комитет дайшалхы Уряануудые гаргаба. ...анууд совет арадай гүн сэдьхэлые, һанал бо... партин, правительствын гадаадын, дотоодын поли... ...ол зорилгонуудые тайлбарилан тодорхойлно.

...ХЭДЭЛХЭЙН ТҮҮХЫН ШЭНЭ ҮЕ ШАТА— ...Е РЕВОЛЮЦИОННО ЕҺООР ШЭНЭДХЭХЭ, ...АЛИЗМҺАА СОЦИАЛИЗМДА ОРОХО ҮЕ ...ЭЭҺЭН АГУУЕХЭ ОКТЯБРЬ МАНДАХА ...ОЙ!—гэһэн уряа гансашье совет хүнүүдые бэ... ...бүмбэрсэг дэлхэйн бүхы арадуудые тэмсэлдэ, ...уряална.

...Октябрийн туг доро совет ороной ажалшад ...змын замаар бата найдамтайгаар урагшаа даб...ахын, соёл культурын бүхы һалбаринуудта ...эхэ амжалта, үзэгдөө гүй ехэ илалта туйлана. ...одо манай республикыншье ажалшад энэ хэрэг...ээ оруулна.

...С-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүл...ад ороной ажалшад энэ жэл абаһан социалис ...удаа, түсэб, даабаринуудаа амжалтатайгаар ..., хүгжэлтынгөө замаар томо алхам урагшаа ...байна.

...шленна продукци худалдаха 9 һарын түсэб ...цент дүүргэгдэжэ, нёдондо жэлэй энэ үеынхи... ...процентээр ургаа. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ ...00 процент дүүргэгдээ. Ажалай бүтээсэ дээшэ... ...ашаар промышленна продукциин ургалтын ...ентнь абтаа.

...колхоз, совхозууд сагай уларилай муушье һаа, ...ойхиһоо ехэ ороoho таряа, үбһэ тэжээл суг... ...абаа. Республикын малшад малай ашаг шэмэ ...худалдаха 9 һарын түсэбые амжалтатайгаар ...жэлэй түсэб дүүргэхэ үндэһэ һуури табинхай. ...ажаһуудал саашадань һайжаруулха, соёл бол...ынь дээшэлүүлхэ гэһэн юһэдэхи түсэбтэ табан ...ол зорилго республика доторнай шууд сэхээр ...ижа байна. 1974 оной туршада ажалшад 92 ...дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байратай болоо, ...ургшадай һураха шэнэ һургуулинууд, 1080 ...үхибүүдэй эмхи зургаанууд, соёл культурын, ...ьна ажахын байшангууд бодхоогдоо.

...ниие гэр һуудалай талаар хангалга, эд бараа ...а ехэ болоо. Ажалшадай салин хүлһэн, бодо... ...ходынь дээшэлээ.

...республика доторнай Агуу Октябрийн хүндэ... ...циалис мүрысөөн шэнэ хүсэтэйгөөр дэлгэрбэ. ...эй түрүүшүүл бүри ехэ уялга абана, Ок... ...һайндэрэй хүндэлэлдэ ажалай вахтада жаг... ...алай эршэ улам шангадана. Тиигэжэ бүри ехэ ...гаргаха, шанарыень һайжаруулха шухала. ...ажалшадай үмэнэ мүн лэ хойшолуулашагүй ...ууд табигдана гэбэл, малай үбэлжэлгые эрхим ...уттаха, үрэһэ хүрэнгэеэ бэлэдхэжэ дүүргэхэ, ...газарай үрэжэл һайжаруулха хоёр һарын ...ые хурдан түргэнөөр ябуулха гэхэ мэтэ ажал ...байна.

...ВЕТСКЭ СОЮЗАЙ АЖАЛШАД! 1974 ОНОЙ ...БОЛОН АБАҺАН СОЦИАЛИС УЯЛГАНУУ... ...ОЛЗОРҺООНЬ УРИД ДҮҮРГЭХЫН ТҮЛӨӨ ...ТЫ! ЮҺЭДЭХИ ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБЫЕ ...ТАТАЙГААР ДҮҮРГЭХЫН ТҮЛӨӨ БҮГЭДЭ ...СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨ ҮРГЭНӨӨР ДЭЛГЭ...ТЫ! Энэ уряа бүхы совет арадые ажалай шэнэ ...илалтада зоригжуулна.

...табан жэлэй тодорхойлхы жэлэй һүүлшын ...улэбэ. Энэ сагай туршада түсэбтэ даалгаба... ...абаһан социалис уялгануудаа амжалтатай... ...ргэхэ талаар үсэд шангаар хүдэлхэ хэрэгтэй. ...юуб гэхэдэ, үшөөл олон промышленна пред... ...ууд, илангаяа барилгын организацинууд, мүн ...хоз, совхозууд түсэбөө, уялгануудаа дүүргэхэ ...рштойхон гээгдэлдэ оронхой. Энэ дутагдалые ...н тула нэн түрүүн ойлгууламжын, эмхидхэлэй ...ые эрид һайжаруулха шухала. Элсүүлэгдээгүй ...конууд ажахы бүхэндэ бии. Имагтал тэдэ...рүүлжэ, ашаглаха хэрэгтэй. Эндэ гол шуха... ...гэхэдэ, үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ ...боло. Энэ хадаа манай гол шухала нөөсэ арга ...гээшэ.

...нитын үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүл... ...хаа хаанагүй оролдосо ехэтэй тэмсэлэй дэл...нь, манай амжалтанууд бүри ехэ байха һэн. ...риин талмайн метр бүхэн, станок болон меха...эн, гектар газар, комбайн болон трактор бү... ...дүүрэнээр ашаглагдаха, түүхэй эд, түлишэ, ...электрын элшэ хүсэн гамтайгаар, ашагтайгаар ...гдаха, ажалдаа үүс хэлтэйгээр хандаха, хүдэл... ...колхозник бүхэн, инженер техник бүхэн ...а сагые хүсэдөөр хэрэглэхэ, продукциин ша... ...эрилтэ табиха зорилгые нүхэр Л. И. Бреж... ...Молдавиин ССР-эй, Молдавиин Компартиин ...даһаар 50 жэлэй ойн байрай суглаан дээрэ ...өө. Энэ хадаа ажалша бүхэнэй хүдэлмэришэн ...нигуудһаа эхилээд, министр хүрэтэр тушаал... ...айшалхы зорилго болоно.

...до ороһон предприятинуудай, организацинуу... ...колхоз, совхозуудай муугаар хүдэлһэнэй шал... ...ые элирүүлжэ, хэрэгтэй туһаламжа хүргэхэ ...анта эрилтэ табиха гээшэ партийна, ажахын ...ай хэрэг. Тиигэжэ республикынгаа экономико ...соёл культурые саашадань хүгжөөхэ шэнэ алхам ...мүн түсэбтэ табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ ...алай үндэһэ һуури байгуулагдаха юм.

...ороной бүхы ажалшад Агууехэ Октябрийн ...е ажалай шэнэ амжалтаар угтахын түлөө бү... ...ршэ хүсэ үүсхэл оролдолго гаргаха байха. ...совет хүнүүдэй ёһо заншал болонхой. КПСС... ...Уряанууд энээндэ зоригжуулна.

ЖЭЛЭЙ ТҮГЭСХЭХЫ ШАТА

Н. Б. ПИВОВАРОВ,

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ

Юһэдэхи табан жэлэй дүрбэдэхи жэлэй түгэсхэхы шата ойртобо. Юһэн һарын турша соо республикын промышленностиин, хүдөө ажахын, барилгын организацинуудай, арадай ажахын бусад һалбаринуудай хүдэлмэриин дүнгүүд эдэ үдэрнүүдтэ гаргагдаба. Партиин XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, Буряадай ажалшад абаһан социалис уялгануудаа, табан жэлэй тодорхойлхы жэлэй түсэбтэ даалгабаринуудые дүүргэхын түлөө һуларшагүй нэтэрүү оролдосотойгоор тэмсэжэ, республикынгаа экономико болон соёл культурые хүгжөөхэ хэрэгтэ шэнэ алхам хэбэ. Продукци худалдаха юһэн һарынгаа түсэб промышленна предприятинууд болзорһоонь урид дүүргээд, жэлэй уялгаар хараалагдаһан 9 миллион түхэригэй орондо түсэбһөө гадуур 21,6 миллион түхэригэй продукци худалдаа. Энэ продукциин тоодо нилээд ехэ хэмжээнэй нүүрһэн, халуун дулаание тааруулдаг приборнууд, гагнагдамал түмэр хэрэгсэлнүүд, модон, цемент, шифер, оёһон хубсаһа хунар, малай тоһон, һүн, кондитерскэ болон хилээмэ-бүүлхын зүйлнүүд, ноохон бүд, шаажан гүйлгэһэн амһарта, мал ажалай холимол тэжээл, угаагдаһан ноохон болон бусад продукци оролсоно.

Промышленна продукци худалдаха юһэн һарын түсэб бүхы дээрээ 102 процент, тэрэ тоодо республикын мэдэлэй предприятиин талаар 103 процент дүүргэгдээ. Үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхидэ орходоо худалдагдаһан продукциин хэмжээн 8 процентээр ургаһан байна.

Мүрысөөндэ эрхим үрэ дүнгүүдые туйлаһан, үйлэдбэриин ба продукци худалдалгын түсэб үлүүлэн дүүргэһэн предприятинуудай тоодо «Электромашина», «Теплоприбор», Элхиин автомобиль заһабарилдаг заводууд, Улаан-Үдын шэлэй завод, Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинат, Сэлэнгын модоной сааза, Хориин, Итанцын, Баргажанай леспромхозууд, асбоцементын хэрэгсэлнүүдэй Тимлюйн завод, түмэрбетон хэрэгсэлнүүдые гаргадаг Таловска завод болон бусад хэдэ хэдэн предприятинууд оролсоно.

Республикын залуу предприяти болохо хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг завод улам эршэтэйгээр хүдэлжэ байна. Энэ предприятиин продукциин нилээд ехэ хубинь БАМ-ай барилгада эльгээгдэнэ. Тус завод юһэн һарын турша соо үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхидэ орходоо үйлэдбэриингөө хэмжээ 5,2 дахин ехэ болгоо.

Нютагай мэдэлэй предприятинуудай дунда Кирозэй нэрэмжэтэ түмэр хэрэгсэлнүүдые гаргадаг заводой, Сухын арһанай заводой, Хиагтын ээрэлгэ-трикотажна фабрикын, Баргажанай крахмалай заводой, Захааминай ба Хиагтын пиво шанадаг заводуудай, Тарбагатайн кондитерскэ фабрикын коллективүүд, мүн Түлишын промышленностиин управлениин, Ой модоной ажахын министерствын, хэблэлэй, полиграфиин ба номой худалдаа наймаанай хэрэгүүдэй талаар управлениин хэдэ хэдэн предприятинууд түсэбүүдээ амжалтатайгаар дүүргээ.

Жэлэйнгээ социалис уялгануудые дүүргэһэн цехүүд, бригаданууд, звенонууд үйлэдбэриин түрүүшүүл республика доторнай үсөөн бэшэ. Тэдэнэй эрхимүүдынь өөһэдынгөө табан жэлэй түсэбүүдые дүүргэнхэй.

Эрдэм-техникын дэбжэлтэ түргэдхэхын түлөө, эрдэм наукын ба техникын шэб шэнэ туйлалтануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхын түлөө, шэнэ барилганууды хэһэнэй, хүдэлжэ байгаа предприятинуудые үргэдхэһэнэй ба шэнэлэй, һэльбэһэнэй ашаар промышленна үйлэдбэрине улам ехэдхэхын түлөө тэмсэл үргэлжэлүүлэгдээ.

Имагтал жэлэй нэгэдэхи хахацта промышленна предприятинуудта эрдэм, наукын дүшэ гаран туйлалтанууд, түрүү шэнжэтэй технологическа онол арганууд нэбтэрүүлэгдээ.

Ажалай эмхидэлые ба үйлэдбэрине һайжаруулһанай, ухаалан зохёолгын ба уралан нарижуулгын дурадхалнуудые хэрэглэһэнэй хажуугаар туйлагдаһан эдэ бүгэдэ хадаа ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, продукци ехээр гаргаха, предприятинуудай хүдэлмэриин шанарайнь үрэ дүнгүүдые һайжаруулха хэрэгтэ нүлөөлһэн байна.

Энэ жэлэй юһэн һарын турша соо ажалай бүтээсын түсэб 100 процент дүүргэгдээ, тэрэ тоодо нютагай мэдэлэй предприятинуудта 102 процент дүүргэгдээ. Ажалай бүтээсые дээшэлүүлһэнэй ашаар промышленна продукциин бүхы ургалтын 80 шахуу процентнь абтаа бшуу.

Үнгэрһэн үе соо хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд ехэ оролдосотой шангаар ажаллажа гараба. Хожом ерэһэн хүйтэн хабар, ган гасууртай халуун зун хадаа таряашадые, малшадые, механизаторнуудые нилээд тухашаруулаа. Гэбэшье, колхознигуудай, совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдэй шэн габьяата ажалай, мүн партиин ба Совет гүрэнэй ехэ туһаламжын, хүдөө ажахын үйлэдбэриин техническэ талаараа ехээр зэбсэгжэһэнэй ашаар Прибайкалиин, Захааминай, Кабанскын, Түнхэнэй Мухар-Шэбэрэй, Хиагтын ба бусад хэдэ хэдэн аймагуудай олоон колхоз, совхозууд ороoho болон бусад ургамалнуудай муу бэшэ ургаса ургуулаа, нёдондо жэлэйхидэ орходоо ороoho таряа үлүү ехээр абаа; үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ ехэ мал ажалай тэжээл бэлэдхээ.

Жэшээлхэдэ, Яруунын, Мухар-Шэбэрэй, Зэдын Кабанскын аймагуудай ажахынууд 1,6—1,7 дахин, Прибайкалиин—2-дахин, Сэлэнгын аймаг нёдондонойхидо орходоо 4 дахин ехэ ороoho таряа хуряагаа.

Эдэ үдэрнүүдтэ республика доторнай намарай хээрын хүдэлмэринүүд түгэсхэгдэжэ, намарай паар хахалагдана, ерэхэ жэлэй ургасын үрэһэ хүрэнгэ хаагдана, һолоомон хуряагдана.

Республикымнай малшад социалис мүрысөөндэ оролсожо, ажалдаа ехэ илалта туйлаба. Тэдэнэр гүрэндэ мяха, һү, үндэгэ, ноохо худалдаха юһэн һарынгаа түсэб амжалтатайгаар дүүргээд, нэгэн доро адууһа малайнгаа тоо толгой олошоруулһан, мал ажалай продукциин шухалын шухала зүйлнүүдые ехээр абаһан байха юм. Жэшээлхэдэ, адууһа мал ба шубуу худалдан абаха түсэб 107, һүн—109, үндэгэн—103, хонидой ноохон—107 процент дүүргэгдээ. Үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхитэй сасуулбал, эдэ продуктнуудые абалга: адууһа мал ба шубуу худалдалгаар—13, һүөөр — 10, үндэгөөр — 8, ноохоор — 18 процентээр дээшэлээ. Хонидой ноохо бэлэдхэлгэ анха түрүүшынхеэ 73,5 мянган центнертэ хүргэгдөө. Энэ хадаа республикын түүхэдэ эгээл эрхим үрэ дүн болоно.

Илангаяа Зэдын, Яруунын, Кабанскын, Загарайн, Улаан-Үдын аймагуудай малшадай туйлаһан амжалтануудые тэмдэглэлтэй. Тэдэнэр мал ажалай продуктнуудые бэлэдхэхэ түсэбтэ даалгабаринуудаа имагтал үлүүлэн дүүргээ бэшэ, мүн үнгэрэгшэ жэлэй хэмжээндэ орходоо эдэ продуктнуудые нилээд үлүү ехээр абаһан байха юм.

Юһэн һарын дүнгөөр Зэдын аймагта КПСС-эй обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй, облпрофсоведэй ба ВЛКСМ-эй обкомой дамжуулгын Улаан туг нэгэдэхи мүнгэн шантайгаар барюулагдаа. Яруунын, Кабанскын аймагууд тус тустаа хоёрдохи, гурбадахи мүнгэн шангуудта хүртөө.

Олохон хонишод, һаалишад, шубуушад, гахайшад болон мал ажалай бусад хүдэлмэрилэгшэд, тэрэшэлэн таряашад, механизаторнууд, луговодууд, кукурузашад, хартаабхашад ажалдаа ехэ амжалтануудые туйлаһан байна.

Тэдэнэй олонхид тухай газетэнүүдэй хуудаһануудта, радио болон телевиденеэр дэлгэрэнгыгээр хэлэгдээ һэн. Эдэ хүнүүдэй дүй дүршэл, туйлалтанууд — манай туйлай ехэ баялиг мүн, тиимэһээ тэрэниие колхоз, совхозуудай бүхы ажалшадай хүдэлмэриинь нормо болгохын тулада али бүхы хэмжээгээр туһалха хэрэгтэй.

Манай бүхы орон доторхидол мэтэ, республика доторнай юһэдэхи табан жэлэй гол зорилго — арад зоной ажабайдалай материальна һуудал байдалые, соёл болбосоролойнь хэмжээе улам

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта)

Леонид Шаторный Элхиин автомашина заһабарилгын заводто арбаад жэл фрезеровщигоор хүдэлжэ, нилээд дүршэлтэй болоһон хүдэлмэришэн. Тэрэ һайн шанартай продукци бүтээн гаргажа, түсэб даабаряа үлүүлэн дүүргэнэ. Леонид Шаторнын үбсүүндэ «1973 оной социалис мүрысөөндэ илагша» гэһэн тэмдэг ялардаг. Дүй дүршэлтэй, эрхим хүдэлмэришэн тодорхойлхы жэлдэ абаһан уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлжэ байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ Элхиин автомашина заһабарилдаг заводой эрхим фрезеровщик Л. Шаторный ажалдаа.

Н. ЕФИМОВЭЙ фото.

Тариалан, сабшалан һайжаруулха талаар хоёр һара!

УҺАЛАГДАНА, ШЭБХЭ ГАРГАГДАНА

Тариалан, сабшалангай ургаса дээшэлүүлхын тула байгша оной октябрийн 1-һээ ноябриин 30 болотор хээрэ наг шэбхэ зөөхэ, минеральна үтэгжүүлгэ тараaха, уһалуурнин һубаг ханааб заһаха, газар уһалха габшагай хүдэлмэриин заншалта хоёр һара республика доторнай соносхогдонхой гээшэ.

Энэ талаар КПСС-эй обкомой бюрогой, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй баталан абаһан тогтоолой хэр зэргэ бэелүүлэгдэжэ, колхоз совхозуудта ямар хүдэлмэриин хэгдэжэ байһан тухай хөөрэжэ үгэхыень манай корреспондент зарим ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдтэ хандаһан байна.

Тэдэнэй харюу доро толилогдобо.

Хэжэнгын аймагай Чисаанын совхозой ахалагша мелиоратор К. Я. ОВЧИННИКОВ:

— Бүхы үбһэ тэжээлэй абтажа, гол түлэб гүүргэ, фермэнүүдэй газаа зөөгдөөд, ороoho тариянай хуу хуряагдажа, тоог, амбаар, складта ороод байхада намартаа хожомшог тээ машина техникэ сүлөөржэ, тариан ажал дээрэ багахан забһар гарадаг гээшэ ааб даа.

Эгээл энээниие һамбаашалан, трактор, машина, механизаторнуудые дэмы миин байлгангүй, энэ үедэ тариалан, сабшалан дээрэ наг шэбхэ зөөхэ, минеральна үтэгжүүлгэ тараaха, аргатайл һаань намарай уһалуури хэхэ гэхэ мэтэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха гээшэ алишье талаараа зүб. Нэгэдэхеэр, мүнөө хаа хаанагүй үхэр малай байра, хонидой хашаа хорёогой шэбхэ сэбэрлэгдэнхэй, обоо хүбөө суглуулагдаад байна. Тэрэниие эгээл мүнөө сабшалан, тариалан дээрэ зөөгөөгүй һаа, нигээд хүйтэндэ хүрэшэхэ, ашаха, задалхань бэрхэтэй болохол. Хоёрдохёор, эгээл энэ үедэ хээрэ наг шэбхэ ехээр зөөжэ, минеральна үтэгжүүлгэ горитой тараажа шадаа һаа мнай, хабартаа тариалан, сабшалан дээрэ хэхэ хүдэлмэри һураггүй бага боложо үгэхэ бшуу.

Эдэ бүгэдые хараада абажа, манай совхозойхид октябрийн 1-һээ хойшо оньһожоруулагдаһан тусхай отряд эмхидхээд, сабшалан дээрэ шэбхэ зөөжэ эхилээ һэн. Түрүүшын үдэрһөө шэбхэ обоолхо, хашаа cooһoo түлхижэ гаргаха бульдозертой хоёр трактор, шэбхэ ашаха оньһон түхеэрэлгэтэй ДТ-75 түхэлэй нэгэ трактор, шэбхэ шэрэхэ тэргэтэй 5 колесно трактор, самосвал түхэлэй хэдэн автомашина хүдэлжэ байна. Тиигэжэ тэдэнэр богони болзор соо 1700 тонно үтэгжүүлгэ хээрэ гаргаа. Ноябриин һүүл болотор энэ отряд үшөө 3500 тонно шэбхэ сабшалан, тариалан дээрэ гаргаха юм.

Эндэ хүдэлдэг механизаторнуудай дундаһаа автомашинын жолоошод С. С. Кривошеев, М. И. Нестеров трактористнар А. И. Агапитов, П. С. Титов гэгшэд илангаяа үндэр бүтээсэ туйлана, техникээ нэгэшье һаадгүйгөөр хүдэлгэнэ.

Габшагай хоёр һарын туршада уһалууриин һубаг ханааб, хаалта боолтонуудые шэнэлэн заһаха, һургаат отолжо бэлдэхэ, газар уһалха гэхэ мэтэ хүдэлмэри баһал горитой хэгдэхэ байна.

Хиагтын аймагай Хүдэриин совхозой директор Ю. И. КУЛИК:

— Газараа һайнаар үтэгжүүлдэг, уһалдаг, хүрьһэнэй дээгүүрхиие һайжаруулха талаар жэл бүри ехэ хүдэлмэри хэдэгэй ашаар лэ манай совхоз ямаршье жэлдэ сабшалан дээрэһээ бараг ургаса абана. Жэшээлхэдэ, энэ жэлдэ гандуу уларилтай байгаашье һаань, бүхы 1500 гектар газарай га бүриһөө дундаа зэргээр 23 центнер үбһэн абтаа. Суута луговодууд Михаил Зимирев, Иван Серебренников гэгшэд даажа абаһан сабшалангайнгаа га бүхэнһөө 25—30 хүрэтэр центнер үбһэ хуряагаа юм.

Тиимэһээ энэ хоёр һарын туршада сабшалан, тариалангай үрэжэл дээшэлүүлхэ тушаа хараалһан хүдэлмэреэ хаһа саг соонь, һайнаар бэелүүлжэ шадаал һаа, табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ үбһэ ногоон, ороoho тариянай, бусад ургамалнуудай баян ургаса абтаха гэжэ мэдэнэбди.

Гэхэтэй хамта намартаа хура бороо орожо, тариа хуряалгые зарим тэды гэдэргэ татаад, олонхи трактор, машинанууднай сүлөөгүй байжа, хээрэ наг шэбхэ зөөхэ хүдэлмэридөө хэдэн хоногоор хожомдожо орообди. Мүнөөшье олохон трактор үшөө тариалангай һолоомо суглуулгада хүдэлжэ байна.

Тиибэ яабашье, даб дээрэ 6 трактортай оньһожоруулагдаһан отряд сабшалан дээрэ шэбхэ зөөжэ захалба. Бүхыдөө 3 үдэр соо 800 тонно шэбхэ хээрэ гаргагдаа. Түсэбэй ёһоор энэ хоёр һарын туршада 3 мянган тонно шэбхэ тариалан, сабшалан дээрэ гаргаха байнабди. Тэрэшэлэн 15 километр утатай уһалууриин ханааб гүнзэгырүүлжэ заһаха, шэнээр татаха болонобди. Хэдэн мянган һургаат бэлдэжэбди.

Сэлэнгын совхозой главна мелиоратор А. А. АЛЕКСЕЕВ:

— Ёһотой тариашад жэлэй ямаршье сагта тариалан, сабшалангай ургаса дээшэлүүлхын тула оролдожо, «үдэр бүхэниие — үндэр ургасын түлөө» гэһэн уряа доро хүдэлдэг гээшэ ааб даа.

Илангаяа намартаа газар дайдынгаа баян хэшэг хуряажа абаад байхадаа, энэ үедэ тэрэниинь харюулжа, үрэжэлыень дээшэлүүлхээр хүрьһэндэнь наг шэбхэ, минеральна үтэгжүүлгэ оруулха, уһалжа, шииг нойто үгэхэ гээшэ айхабтар шухала.

Манай совхозойхид намартаа жэл бүри сабшалан, тариалан дээрэ яһала ехэ хүдэлмэри хэдэг юм. Байгша ондошье габшагай хоёр һарын соносхогдохоһоо бүри урда отделенинүүд сабшалан дээрэ, тариянай газарта минеральна үтэгжүүлгэ тараажа эхилээ юм. Мүнөө 200 гектарта га бүхэнэй 2,5 центнер хүртэхөөр минеральна үтэгжүүлгэ гаргагдаад байна. Гүүртэ, фермэнүүдэй газаа 3 мянган тонно шэбхэ обоологдоод, эдэ үдэрнүүдтэ тэрэнээ хээрэ зөөжэ эхилхэмнай. Һаянай 400 гектар сабшалан нэгэ дахин уһалагдаба. Газар уһалха хүдэлмэриие бүри хүйтэн болотор үргэлжэлүүлхэ һанаатайбди.

Бүри ойрын үдэрнүүдһээ 5—6 тракторта оньһожоруулагдаһан бригада нэн түрүүн сабшалан дээрэ шэбхэ шэрэжэ эхилхэнь. Нэгэ үгөөр хэлэбэл, хоёр һара соо хэхээр хараалһан хүдэлмэреэ заатагүй дүүргэхын түлөө тэмсэнэбди.

...И. БРЕЖНЕВ ЕГИПЕДЭЙ ГАДААДЫН ХЭРЭГҮҮДЭЙ ...ИНИСТР ИСМАИЛ ФАХМИТАЙ ХӨӨРЭЛДЭБЭ

...эй ЦК-гай Гене... секретарь Л. И. ... КПСС-эй ЦК-гай ...рогой гэшүүн, ...гадаадын хэрэгүү... ...истр А. А. Громы... ...мта Москвада ерээд ...Египедэй Араб Рес... ...гадаадын хэрэгүү... ...истр Исмаил Фахми... ...74 оной октябрийн 15-да Кремль соо уулзажа хөөрэлдэбэ.

Египедэй Араб Республикын Президент Анвар Сададай эльгээһэн бэшэгые И. Фахми Л. И. Брежневтэ барюулба. Совет-египет хани харилсаае саашадань хүгжөөхын тула Египедэй хүтэлбэрилэгшэд оролдолго гаргажа байна гээд энээн дотор хэлэгдэнэ.

1971 оной майн 27-до гар табигдаһан совет-египет договорой бата үндэһэ һуури дээрэ хани барисаае, али бүхы харилсаа холбоое саашадань бэхижүүлэн хүгжөөхөөр Советскэ Союзай, Египедэй эрид шиидэнги байһаниинь хөөрэлдөөнэй үедэ батадхагдаһан байна.

Империализмда эсэргүүгээр, Израилиин эзэрхэг түримхэй ябуулгын хойшолонгуудые усадхахын, Дүтын Зүүн зүгтэ бата бэхи эб найрамдал тогтоохын түлөө араб арадуудай тэмсэлые али бүхы талаарнь дэмжэхын тула Советскэ Союзай залан сэхэ хараа бодол баримталдаг байһыень Л. И. Брежнев үшөө дахин тэмдэглээ.

Национальна экономико ба ороноо хамгаалха хүсэеэ бэхижүүлхэдэнь, Израилиин империалис эзэрхэг түримхэй ябуулгада эсэргүүгээр, булимтаран эзэмдэгдэһэн Араб газар нютагуудые сүлөөлхын түлөө тэмсэхэдэнь, Египедтэ али бүхы туһаламжа, дэмжэлгэ үзүүлһэнэйнь түлөө АРЕ-гэй ба президент А. Сададай үмэнэһөө И. Фахми Советскэ Союзда баяр баясхалан хүргэбэ.

Советскэ Союзай, Египедэй хүтэлбэрилэгшэдэй шэнэ уулзалга совет-египет харилсаае хүгжөөхэ, гүнзэгырүүлхэ хэрэгтэ шухала алхам болохо ёһотой гэжэ хоёр тала тэмдэглээ. Имэ уулзалгын үедэ зүбшэн хэлсэгдэхэ бүлэг асуудалнууд хөөрэлдөөнэй үедэ тодорхойлогдоһон байна. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй, Египедэй Араб Республикын Президент А. Сададай уулзалгые 1975 оной январь һарада Каирта үнгэргэхэ тухай үгэеэ ойлголсоо.

Совет талаһаа — СССР-һээ АРЕ-дэ байдаг элшэн сайд В. П. Поляков, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин референт Е. М. Самотейкин; египет талаһаа — АРЕ-һээ СССР-тэ байдаг элшэн сайд Х. Исмаил, АРЕ-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо М. Риад хөөрэлдөөндэ хабаадаһан байна.

(ТАСС).

...БАРИСААНАЙ ...ЭЙ ОЙН ...ЭР

...нди — Советскэ ...жэ бүлгэмэй эмхид... ...гуулагдаһаар 30 ...до зорюулагдаһан ...суглаан октябрийн ...сквада болобо. ...Р – Финлянди» гэ... ...эй правлениин тү... ...н орлогшо, СССР-... ...р Н. В. Тимофеев ...ээрэ үгэ хэлэбэ. ...диин ажалай ми... ...Невалайнен суг... ...үгэ хэлэһэн бай...

...эй Верховно Сове... ...умэй Түрүүлэг... ...шо Ф. А. Сурга... ...Р-эй ба РСФСР-эй ...нүүдэй, албан ...ай түлөөлэгшэд ...аанда хабаадаа.

(ТАСС).

Хани барисаанай, эб найрамдалай аша туһада

ХЕЛЬСИНКИ. (ТАСС). СССР-эй ба Финляндиин хоорондын эбэй хэлсээндэ гар табигдаһаар 30 жэлэй ойдо, «Финлянди — Советскэ Союз» гэжэ бүлгэмэй эмхидхэгдэн байгуулагдаһаар 30 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан октябриин 15-да Конгрессүүдэй «Финлянди» гэжэ ордон соо болобо.

Совет талаһаа — Совет гүрэнэй делегациин толгойлогшо, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный, делегациин гэшүүд — ГКЭС-эй түрүүлэгшэ С. А. Скачков, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо И. Н. Земсков, «СССР — Финлянди» гэжэ бүлгэмэй правлениин түрүүлэгшэ А. И. Маркушевич, СССР-һээ Финляндида байдаг элшэн сайд В. С. Степанов, бусад тусхай тушаалтад;

Финляндиин талаһаа — Президент У. К. Кекконен, Премьер-Министр К. Сорса, Финляндиин правительствын бусад гэшүүд, «Финлянди — Советскэ Союз» гэжэ бүлгэмэй хүтэлбэрилэгшэд, ороной политическэ партинуудай ба ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд, Финляндиин ниислэл хотын ажалшад суглаанда хабаадаһан байна.

Советскэ Союзай ба Финляндиин тугуудаар зал шэмэглэгдэһэн байгаа.

Финляндиин ба СССР-эй Гүрэнэй гимнүүд гүйсэдхэгдэнэ.

У. К. Кекконен суглаан дээрэ үгэ хэлээ.

Гурбан жэлэй үнгэрхэдэ, Финляндиин бэеэ дааһан байдалтай болоһоор 60 жэлэй ой гүйсэхэ юм гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Эбэй хэлсээнэй баталагдаһаар 30 жэлэй ой энэ намар тэмдэглэгдэжэ байна.

Эдэ һара үдэрнүүдые сасуулан хаража үзэхэдөө, 1944 оной намар эхилһэн шэнэ үеын бэеэ даaһан байдалтай манай гүрэнэй түүхэдэ ямар ехэ байһыень харуулхые хүсэнэб.

(Түгэсхэлынь 3-дахи нюурта).

ЖЭЛЭЙ ТҮГЭСХЭХЫ ШАТА

(Түгэсхэл. Эхниинь 1-дэхи нюурта).

саашадань дэбжэхэ гэһэн зорилго хэлбэришэгүйгөөр шиидхэгдэнэ. Буряадай ажалшад үнгэрһэн хугасаа соо 92 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра, 2690 һурагшадай һураха шэнэ һургуулинуудые, һургуулида ороодүй үхибүүдэй 1080 һууритай эмхи зургаануудые, мүн коммунальна ажахын, соёлой барилгануудые абаһан байна.

Ажаһуудалай хэрэглэмжые хангалгын хэмжээн ехэ болоо, улад зондо эд бараан ехээр худалдагдаа.

Ажалшадай салин хүлһэн, бодото олзо доход улам ургажа байһаар. Олзо оршо багатай бүлэнүүдэй үхибүүдтэ энэ жэлэй ноябриин 1-һээ тэдхэмжэ үгэдэг болохо тухай КПСС-эй Центральна Комитедэй, Советскэ правительствын һаяхан абаһан тогтоол хадаа арад зоной һуудал байдал тухай, совет хүнүүдэй ажабайдалай хэмжээе хэлбэришэгүйгөөр һайжаруулха тухай партиин ба гүрэнэй гаргадаг анхарал оролдолгын шэнэ гэршэ мүн болоно.

Хэнэйшье мэдэһээр, областной партийна организациин хүтэлбэри доро республикын ажалшад юһэдэхи табан жэлэй тодорхойлхы жэлэй түсэбтэ даалгабаринуудые, мүн социалис уялгануудые дүүргэхэ тушаа үнгэрһэн үе соо бага бэшэ юумэ хэһэн байна. Зүгөөр хэдышье тиимэ байгаа һаань, арадай ажахын хэдэ хэдэн һалбаринууд горитойгоор гээгдэжэ ябана. Республикын барилгын организацинууд ехэ муугаар хүдэлнэ. Капитальна һомололгын мүнгэ зөөри ашаглаха, шэнэ предприятинуудые, социально-культурна хэрэглэмжын барилгануудые ашаглалгада тушааха түсэбүүдээ нилээд дутуугаар дүүргээ. Хэдэ хэдэн үрэ дүнгүүдэй талаар барилгын зарим организацинууд нёдондо жэлэйнгээ хэмжээндэ орходоо бүри муугаар хүдэлһэн байха юм.

Горитойхон бүлэг промышленна предприятинууд продукци худалдаха, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, эд хэрэгсэлнүүдэй өөрынь үнэ сэн хямдаруулха түсэбүүдээ дүүргээгүй. Энээхэн шалтагаанһаа боложо, 30 миллион үлүүтэй түхэригэй продукци дутуугаар үгтөө бшуу. Имагтал «Бурятстройматериалы» нэгэдэлэй, «Забайкаллес» комбинадай предприятинуудай, Улаан-Үдын кондитерскэ фабрикын гэмээр үнгэрһэн юһэн һарын турша соо 4,5 миллион түхэригэй продукци түсэбһөө багаар худалдагдаа.

Хэдэ хэдэн предприятинуудта жэгдэ бэшээр хүдэлхэ ябадал усадхагдаагүй, нэгэ жэгдээр хүдэлхэ гурим эбдэгдэнэ. Иимэ ябадал продукциин шанарта нүлөөлжэ, муу хойшолонгуудта хүргэнэ ха юм. Техническэ дэбжэлтын, үйлэдбэриие үргэлжэдэнь оньһожоруулгын ба автоматизацилгын асуудалнууд ёһотой нэтэрүү оролдосотойгоор зарим предприятинуудта шиидхэгдэнэгүй, хүдэлмэриин саг соо миин байха ябадал үзэгдэнэ, эмхидхэлэй болон техническэ шалтагаанаар станогууд, түхеэрэлгэнүүд зарим ушарта миин зогсодог байха юм.

Хүдөө ажахын арга боломжо, арга нөөсэнүүд хүсэд дүүрэнээр хэрэглэгдэнэгүй. Энэ жэлдэ нилээд олохон колхоз, совхозууд ороохото ба тэжээлэй ургамалнуудай, овощой, хартаабхын, ногоонуудай бирагүй ургаса хуряагаа, газар тарялангай, мал ажалай продукт абалгаар түсэблэһэн хэмжээндээ хүрөөгүй, адууһа малайнгаа тоо толгой олошоруулха гэжэ хараалһан хэмжээндээ мүн лэ хүрөөгүй. Мухар-Шэбэрэй аймаг, тэрэшэлэн Загарайн, Хурамхаанай, Түнхэнэй, Баргажанай аймагуудай хэдэ хэдэн колхозууд гүрэндэ мяха худалдаха юһэн һарынгаа түсэб дүүргээгүй, Загарайн ба Баунтын аймагуудай колхозууд һү худалдаха түсэбөө. Бэшүүрэй аймагай колхозууд ноохо худалдаха түсэбөө дүүргээгүй.

Сагай уларилай ехэ таарамжагүй байдал миин үнгэрөөгүй, тэрэ хадаа тарялан ба сабшалангай ургасада, мал ажалай байдалда муугаар нүлөөлөө. Бии байгаа дутуу дунданууды, хэдэ хэдэн колхоз, совхозуудай хүдэлмэриин дан өөдэгүй үрэ дүнгүүдые имагтал энээгээр тайлбарилха болоо һаа, үндэһөөрөө буруу болохо бшуу.

Адли арга боломжотой байгаад, ондо ондоо үрэ дүнгүүдые туйладаг олохон ажахынуудые эндэ дурдажа боломоор. Жэшээлхэдэ, Улаан-Үдын ба Хэжэнгын аймагуудай колхоз, совхозууд энэ жэлдэ хонин бүриһөө 3,6 килограмм ноохо хайшалаа, харин Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй, Хориин аймагуудай ажахынууд 2,8—2,9 килограмм ноохо хайшалһан байха юм. Кабанскын аймагай ажахынууд энэ жэлэй юһэ һарын турша соо үнеэн бүриһөө дунда зэргээр һаагдадаг һүнэй хэмжээе 182 килограммаар дээшэлүүлээд, тэрэнээ 2026 килограммда хүргөө. Харин тэдэнэй хүршэнэрэй, прибайкалиинхидай, үнеэн бүриһөө дунда зэргэ һааһан һүниинь юһэ һара соо 110 килограммаар дээшэлээд, 1718 килограммда хүрэһэн байха юм. Хурамхаанай аймагай ажахынууд үнеэн бүриһөө дунда зэргээр һаагдадаг һүнэй хэмжээе оройдоол 42 килограммаар дээшэлүүлээ. Энэ үе соо республика дотор дунда зэргээр 100 үнеэн бүриһөө 61 тугал, 100 эхэ хонин бүриһөө 75 хурьган абтаа. Тиихэдэ Захааминай, Баргажанай, Баунтын аймагуудай колхоз, совхозуудта 50—56 тугал абтаа, Сэлэнгын, Ахын, Мухар-Шэбэрэй аймагуудта 71—72 хурьган абтаа. Харин Бэшүүрэй аймагта оройдоол 66 хурьган, 55 тугал 100 эхэ мал бүриһөө абтаһан байха юм. Адууһа малай тоо толгойе олошоруулха, гарзалуулхагүй талаар, мал ажалай продукци абалгые ехэдхэхэ, тарялангай ба сабшалангай ургасые дээшэлүүлхэ талаар мүн лэ иимэ ондо ондоо дүнгүүд үзэгдэдэг байха юм.

Эндэ сагай уларил зэмэтэй бэшэ, харин ажахыгаа хүтэлбэрилгын хэмжээн, мүн хүнүүдэй ажалые эмхидхэхэ, колхоз, совхоз бүхэндэ бии байгаа дотоодын нөөсэнүүд болон арга боломжонуудые элирүүлхэ, хэрэглэхэ арга шадабари бирагүй байгдана гээшэ.

Нозогой нобшо байдал, хүдэлмэридөө алдуу эндүү гаргалга үсөөн бэшэ ушарта гайтайхан хойшолонгуудтай байдаг. Тиигэжэ колхоз, совхозуудай экономикодо хохидол ушаруулагдадаг байна. Иимэрхүү ушар, жэшээлхэдэ, Түнхэнэй аймагай хэдэ хэдэн ажахынуудта үзэгдөө. Энэ жэлдэ тэдэнэр ургаса хуряалгаяа үндэһэ баримтагүйгөөр унжагайруулаа. Зүгөөр тэрэнээ хаһа саг соонь дүүргэхэ бүхы арга боломжотой байгаа. Энээнэй эсэстэ ороохото ургамалнуудай, хартаабхын, тэжээлэй корнеплодуудай горитой талмай саһан доро булагдашоо бшуу. Гансахан лэ «Сибиряк» колхоздо (түрүүлэгшэнь нүхэр Максимов) хуряагдаагүй 2000 тухай гектарай шэниисэ саһан доро орошоо. Тиихэдэ хартаабхын, нилээд ехэ хубинь мүн лэ саһанда дарагдаа. Тиигэжэ горитой хэмжээнэй ургаса хоролто гээлтэдэ ороһон байна.

«Ажахын ажал ябуулгын ямар нэгэн участогуудые хүтэлбэрилхэ хэрэг партиин зүгһөө даажа абаһан хүнүүд энэ хүтэлбэриингөө арга методуудые, түхэл шэнжые эсэшэ сусашагүйгөөр нарижуулан һайжаруулха үүргэтэй... Дутуу дунданууда, ажал хүдэлмэри дээрэ үзэгдэдэг ямаршье хойрог ябадалда эбсэшэгүй большевик ёһоор хандаха, эгээл бага хэмжээнэй эд зөөри гаргашалан, арадай ажахын эгээл ехэ ашаг үрэ абахын түлөө гүнзэгы ехэ партийна харюусалгатай байха гээшэ хүтэлбэрилэгшэ бүхэнэй зайлашагүй шэнжэ шанарынь болохо ёһотой...», — гэжэ Л. И. Брежнев тэмдэглэнэ.

Республикын ажалшад табан жэлэй дүрбэдэхи жэлэйнь түгэсхэхы шатада оробо. Энэ үлэһэн саг соо, дүрбэдэхи кварталай туршада, абаһан социалис уялгануудаа, түсэбтэ даалгабаринуудаа амжалтатайгаар дүүргэхын тулада үнөө ехэ юумэ хэхэ, нэтэрүү габшагайгаар ажаллаха шухала.

Үйлэдбэриин бии байгаа арга нөөсэнүүдые ямараар хэрэглэнэбибди, хүнүүдэй ажал ямараар эмхидхэнэбибди, ажалай болон түсэблэлгын журамые нарин нягтаар сахихын түлөө хэр шангаар тэмсэнэбибди, участок бүхэндэ алмалтын гурим хэр бэелүүлнэбибди, тэрээнһээ бүхы юумэн дулдыдаха байна бшуу.

Хэдэ хэдэн предприятинуудай, колхоз, совхозуудай, барилгын организацинуудай гээгдэлэй шалтагаануудые хойшолуулангүй элирүүлхэ, дутагдалнуудаа усадхахадань, гээгдэлээ түргөөр дабан гарахадань, тэдээндэ хэрэгтэй туһаламжа хүргэхэ гээшэ министерствэнүүдэй, албан зургаануудай, ажалшадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомуудай түрүүшын ээлжээнэй зорилго болоно. «Бурятстройматериалы» үйлэдбэриин нэгэдэлэй, эдеэ хоолой промышленностиин министерствын, улад зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг министерствын зарим предприятинуудай олон һарын туршада түсэбөө дүүргэдэггүй, нилээд ехэ хэмжээнэй продукци дутуугаар үгэдэг, тиигэжэ бүхы промышленностиин хүдэлмэриин ниитэ дүнгүүдые доошолуулдаг байдалтай саашадаа эбсэхын аргагүй.

«Бурятстройматериалы» нэгэдэлэй гансахан лэ предприяти — Улаан-Үдын хирписын завод энэ жэлдэ 4,6 миллион барилгын хирписэ дутуугаар үгөө. Харин голодоһо гаргаһыень, түхеэрэлгэнүүдэй миин байһые, үйлэдбэриин хүсэнүүдэй дутуугаар ашаглагдаһые хараада абабал, энэ заводой үри шэринь үшөө 3,3 миллион хирпиисээр ехэ болохо юм. Энэ нэгэдэлэй бусадшье предприятинуудай байдал үлүү һайн бэшэ.

Республикын Министрнүүдэй Совет «Бурятстройматериалы» нэгэдэлэй хүдэлмэриин дүнгүүдые зүбшэн хэлсээд, тогтоогдоһон үйлэдбэриин түсэбэй дүүргэлтын түлөө сэхэ харюусаха байһан тухайнь тэрэнэй хүтэлбэрилэгшэдтэ шангаар һануулаад, предприятинуудай гээгдэлые дабан гараха тушаа шухала бүхы хэмжээнүүдые абахыень тэдэнние уялгалаа. Энээнһээ министерствэнүүд болон албан зургаануудай бусадшье хүтэлбэрилэгшэд тусхай тобшолол хэхэ зэргэтэй.

Энэ жэлдэ ашаглалгада тушаагдаха барилганууд дээрэ республикын барилгашад нэн түрүүн ехэ хэмжээнэй хүдэлмэри дүүргэхэ байна. Эдэ бүхы барилгануудые — байрын гэр гү, али промышленна цех, больницын байшан гү, али сэбэрлэлгын барилганууд, һургуули гү, али малай байранууд — тогтоогдоһон болзор соонь ашаглалгада оруулхаар лэ ажал хэрэгээ эмхидхэхэ гээшэ барилгын организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй уялгань болоно. Түрүүшын ээлжээнэй эдэ барилганууд дээрэ хэрэгтэй соонь хүдэлмэришэдые табиха, материалнууд, техническэ хэрэгсэлнүүдые эльгээхэ, хүдэлмэриин хойноһоо нарин нягта, үдэр бүриин хиналта тогтоохо хэрэгтэй.

Республикын хүдөө ажахые улам саашадань хүгжөөхэ, колхоз, совхозуудай ажал ябуулгын асуудалнуудта партийна, советскэ, хүдөө ажахын органууд, нютагай Соведүүд һуларшагүй анхарал хандуулха болоно. Ургаса хуряалгын, намарай паар хахалалгын, үрэһэ хүрэнгэ хаалгын, малай үбэлжэлгэдэ бэлдэлгын хүдэлмэриие түргөөр дүүргэхэ гээшэ ойрын үдэрнүүдэй зорилгонууд юм. Эдэ зорилгонууд шэнэ бэшэ. Гэбэшье, хэдэ хэдэн ажахынуудта мүнөө дээрээ эдэ зорилгонууд сэхэл удаанаар шиидхэгдэнэ. Статистикын мэдээнэй ёһоор октябриин тэн багта республика дотор 10 мянган гектар ороохото ургамалнууд, 94 гектар хартаабха, 300 гаран гектар овощой ба тэжээлэй корнеплодууд хуряагдаагүй байгаа. Эдэ ургамалнуудай нилээд ехэ хубинь Хяагтын, Яруунын, Түнхэнэй, Зэдын аймагуудта хуряагдаадүй.

Үрэһэ хүрэнгэ хааха, тэрэниие тарилгын шанарта хүргэхэ хүдэлмэри ехэ нобшоор ябуулагдана. Жэшээлхэдэ, Яруунын аймагта октябриин эхин багта оройдоол 5 процент, Хурамхаанай аймагта — 28, Сэлэнгын аймагта — 43, Зэдын аймагта — 44, Хэжэнгын аймагта — 45 процент ороохото болон ороохото-бобово ургамалнуудай үрэһэ хүрэнгэ хаагданхай байба. Олохон аймагуудта мүнөө хүрэтэр нэгэшье центнер үрэһэнэй хартаабха хадагалагдаадүй. Үрэһэ хүрэнгэ сэбэрлэхэ, тэрэнэй тарилгын шанарыень шалгаха хэрэг муугаар эмхидхэгдэнхэй.

Энэ жэлдэ республика дотор намарай паар хахалалгада намарай паарай талмай үргэдхэлгэдэ ехэ анхарал хандуулагдаба. Энэ шухала хүдэлмэриие Баргажанай, Бэшүүрэй, Улаан-Үдын, Мухар-Шэбэрэй, Прибайкалиин, Загарайн аймагуудай колхоз, совхозууд муу бэшээр дүүргээ. Тэрээнтэй хамта Яруунын, Зэдын, Хэжэнгын, Түнхэнэй, Хориин аймагуудай ажахынуудта намарай паарта гэжэ таһалагдаһан талмайн эхэнхи хубинь хахалагдангүй үлөө. Дээрэ нэрлэгдэһэн аймагуудай хүтэлбэрилэгшэдтэшье, таряашадташье, механизаторнуудташье энэ баримта нэрэ хүндэ олгоногүй. Республикын эрьэ байдалда намарай паргүйгөөр һайн ургаса абахамни гэжэ ёһотоор бодомжолхын аргагүй.

Хүдөө ажахын элдүүриин газарай үрэжэлые дээшэлүүлхэ габшагай хоёр һарые 1974 оной октябриин 1-һээ ноябриин 30 хүрэтэр үнгэргэхэ тухай шиидхэбэри һаяшаг партиин областной комитет, республикын Министрнүүдэй Совет баталан абаа һэн. Габшагай хоёр һарын үе соо шиидхэгдэхэ тодорхой зорилгонууд хараалагданхай. Эдэ хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлгэдэ ехэ харюусалгатайгаар хандаха, тэдэниие имагтал дүүргэхын бэшэ, мүн нилээд үлүүлэн дүүргэхын тулада бүхы юумэ хэхэ хэрэгтэй.

Республикын малшадай харюусалгатай хаһа — адууһа малай үбэлжэлгэ эхилхээ байна. Тэрэниие эмхитэйгээр үнгэргэхэ, адууһа малаа бултыень бүрин бүтэн байлгаха, мал ажалай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ, гүрэндэ мяха, һү, үндэгэ, мал ажалай бусад продукци худалдаха түсэбөө болзорһоонь урид дүүргэхэ али бүхы эрхэ нүхэсэл манайда бии. Олохон колхоз, совхозууд мүнөө жэлдэ үбһэ тэжээлээр хэзээ хэзээнэйхиһээ һайнаар хангаданхай. Адууһа малай байранууд, техникын хэрэгсэлнүүд мүн лэ бии.

Мүнөө үедэ гол шухалань юуб гэхэдэ, үбэлэй байрын харууһалгада адууһа малаа оруулха хэрэгтэ һайнаар, саг соонь бэлдэхэ — байрануудые заһабарилха, фермэнүүдтэ, малай байха байрануудта дутамаггүй хүрэхэ үбһэ тэжээл татажа асарха, фермэнүүдые кадрнуудаар гүйсэд бүридүүлхэ, бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллахынь тулада, амархынь, ажаһуудалай болон соёлой эрилтэнүүдыень хангахын тулада тэдээндэ али бүхы эрхэ байдал түбхинүүлхэ хэрэг болоно.

Үбһэ тэжээл гамтайгаар, зүбөөр гаргашалха асуудалда онсо анхарал хандуулха, фермэ бүхэндэ һайнаар түхеэрэгдэһэн кормоцехүүдые хүдэлгэхэ, үбһэ тэжээлээ һайнаар бэлдэгдэхын, эдеэлүүлэгдэхын тулада хэмжээнүүдые абаха хэрэгтэй.

Һаалиин үнеэдтэ, эхэ хонидто, шадал тамир муутай малда хаа хаанагүй тэжээл үгэхэ хаһа тулажа ерээ. Харин хэрэгтэй болоһон газартань һаагдадаг үнеэдые байрадань байлгажа, харууһалха шухала.

Үүлтэр һайжаруулха, хүдөө ажахын малнуудые үрэжүүлхэ, адууһа мал шаһаха асуудалнууд һуларшагүй анхаралда байха ёһотой.

Худалдаа наймаанай министерство, Буркоопсоюзай правлени, соёл культурын, элүүрые хамгаалгын, улад зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын хүдэлмэрилэгшэд үбэлэй үедэ малшадые хангаха тодо һонор түсэбүүдтэй байха, тэдэнэй эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэ эгээл анхаралтайгаар хандаха уялгатай.

Үбэлэй саг промышленнашье, транспортнашье предприятинуудта, барилгашадта, соёл культурын, коммунально-ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг эмхи зургаануудта мүн лэ иимэ эрилтэ табигдана. Тиимэһээ эндэшье үбэлэй үедэ хүдэлхэ хаһадаа һайнаар бэлдэхэ, тохёолдожо магад бэрхэшээлнүүдые эртээнһээ элирүүлжэ, тэдэниие усадхаха хэмжээнүүдые абаха хэрэгтэй.

Эдэ үдэрнүүдтэ орон доторнай совет арадай алдарта һайндэр — Агуу Октябриин 57 жэлэй ойдо бэлдэхэл үргэнөөр дэлгэржэ байна. Бүхы совет арадтаяа хамта Буряад ороной ажалшад Октябриин 57-дохи жэлэй ойе ажалай шэнэ илалтануудаар угтажа, табигдажа байгаа зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө бүри ехэ нэтэрүү оролдосотойгоор хүдэлхэ, социалис уялгануудаа, мүн табан жэлэй, тодорхойлхы жэлэйнь түсэбтэ даалгабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхэ байһаниинь һэжэглэлтэгүй.

КОММУНИСТ ТУХ…

ХӨӨРӨӨН…

КПСС-э… ЗЭРГЭДЭ… ТАБИН Ж…

Евгения Александровна Широких-Полянская ажабайдалай орёошье, арюун, һургаал боломоор зам гаталжа гараһан хүн. 1924 оной сентябрь һара һэн. Залуухан басаган ябахадаа тэрэ Ленинэй партиин зэргэдэ жагсаа орожо, энэ үндэр нэрэ зэргэеэ дээрэ үргэн, нэрэтэй солотойгоор абажа ябана. Табин жэлэй туршада партиин гэшүүн ябаха гээшэмнай хүндэтэйшье, харюусалгатайшье хэрэг ааб даа.

Евгения Александровна хара багаһаа хойшо ажал хүдэлмэри хэһэн. Эсэгэнь түмэр замай хүдэлмэришэн байһан. Тиигээд 1905 ондо ород-японой дайнда хабаадалсажа, бөө муутай болоһон дээрэһээ 1914 ондо наһа барашаһан юм. Эхэнь хубсаһа угаадаг байгаа.

1919 ондо Эрхүүгэй багшанарай гимнази дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр Евгения Александровна Дээдэ-Үдын уездын Хандфагай һууринда багшалхаар эльгээгдэһэн байгаа. Иигэжэ Буряад орон тэрэнэй хоёрдохи нютагынь болоо һэн.

Тэрэ үедэ граждан дайнай боложо байһан хатуу шанга жэлнүүд байгаа. Партизанска хүдэлөөндэ хабаадалсажа эхилһэн тухайгаа Евгения Александровна иигэжэ дурдан хөөрэдэг юм.

«Волостиин бэшээшэ Яков Демидович Антонов нэгэтэ намда 2—3 нүхэдтэйгөө орожо ерээд, һургуулиин байшан соо суглаа үнгэргэхые зүбшөөл гуйба, һүүлдэнь мэдэхэдэмни, тэрэ хадаа Прибайкалиин сэрэгэй-революционно главна штабай түлөөлэгшэ байһан юм. Тэрэ гэһэнһээ хойшо партизануудта буу зэбсэг суглуулалсаха, нюуса документнүүдые хадагалха гэхэ зэргын хүдэлмэридэ хабаадалсадаг болоо һэм».

Энэл үедэ Евгения Александровна Байгалай үмэнэхи элитэ большевик, комиссар Сергей Юльевич Широких-Полянскитай танилсажа, хани нүхэрынь, һамганиинь болоһон бэлэй.

Евгения Александровна Гашей, Ганзурино гэхэ мэтэ тосхонуудаар хүдэлхэ үедөө улад зоной дунда ябажа, эмхидхэлэй ойлгууламжын ехэ хүдэлмэри бүтээдэг байһан. Комсомолой ячейкэнүүдые эмхидхэхэ, элдэб һуралсал болон кружогуудые хүтэлбэрилхэ, хананай газетэ гаргаха гэхэ мэтэ тэрэнэй хэхэ хүдэлмэри бараггүй һэн.

1922 ондо партиин обкомдо Мария Михайловна Сахьяноватай сүг хамта хүдэлһэнөө дулаанаар дурдан домоглодог. Мүн энэ жэлдэ Евгения Александровнада хүндэ хүшэр, гашуудалта ушар тохёолдоо һэн. Аяар холын Яхад орондо партиин даабари дүүргэжэ ябаһан үбгэниинь баатарай үхэлөөр наһа бараһан байгаа. Евгения Александровна үй гашуудалда дарагдажа ябангүй, энэ орёо бэрхэ байдалые эрэлхэгээр тэсэн дабажа, олониитын хүдэлмэридэ улам эршэтэйгээр, бүри эдэбхитэйгээр шармайн ороһон байна. Удаань партиин уезднэ комитет, городской комитет, обком, БурЦИК, совнарком гэхэ мэтын партийно-советскэ дээдын зургаануудта хүдэлһэн байна. 1937 онһоо хойшо хизаар ороноо шэнжэлхэ республиканска музейн директорээр томилогдоо. 1952 онһоо 1960 он болотор Буряадай эрдэм шэнжэлгын институдай научна библиотекые даагшаар хүдэлөө.

Евгения Александровна хаа… нашье хүдэлхэдөө… оролдосотойгоор, ү… хандадаг, сүг хүдэ… нүхэдтөө ехэ хүндэ… һайхан абари зан… һаараа алдар ехэ… бшуу.

Евгения Але… пенсидэ гараһан… өөрынгөө үбгэн Сер… вич Широких-Поля… хай материалнууд… лан бүридхэхэ тал… тар ехэ хүдэлмэри…

Парти, правитель… Евгения Алекс… ажал ябуулгые ү… нэжэ, «Ажалай га… лоо», «1941-194… Эсэгэ ороноо хамга… ехэ дайнда шэн га… лай түлөө», «Ша… ажалай түлөө», «В… түрэһөөр 100 жэл… дэлэлдэ» зорюула… дальнуудаар шагн… Буряадай АССР-эй… кын габьяата ажа… гэһэн хүндэтэ нэ… хүртэнхэй.

Монгол ороние… дейцүүдһээ сүлөө… Ю. С. Широких-Пол… габьяатай байһа… Евгения Александ… эй дээдын засаг… рамдал» гэжэ хэд… нагдаһан байна.

Е. А. Широких-… гай партиин зэргэ… лэй туршада… СССР-эй Науканууд… миин Сибириин… Буряадай филиал… баяр ёһололой ор… да тэмдэглэгдэбэ. … комой хүндэлэлэ… партиин обкомой т… ша нүхэр Л. Я. По… Широких-Полянск… лаа.

А. СО…

ҺУРАГШАДЫЕ ЭДЭБХИТЭЙ БОЛГ…

Хяагтын-Адагай дунда һургуулиин багшанар, хүмүүжүүлэгшэд хоёрдохи жэлээ теоретическэ семинарта һуралсажа, философиин эрдэм шудална. Хоёрдохи жэлэй программын ёһоор шэнэ хүниие хүмүүжүүлхэ асуудал шудалха байнабди. Энэ хадаа коммунис хүмүүжүүлгын гол шухала зорилго мүн.

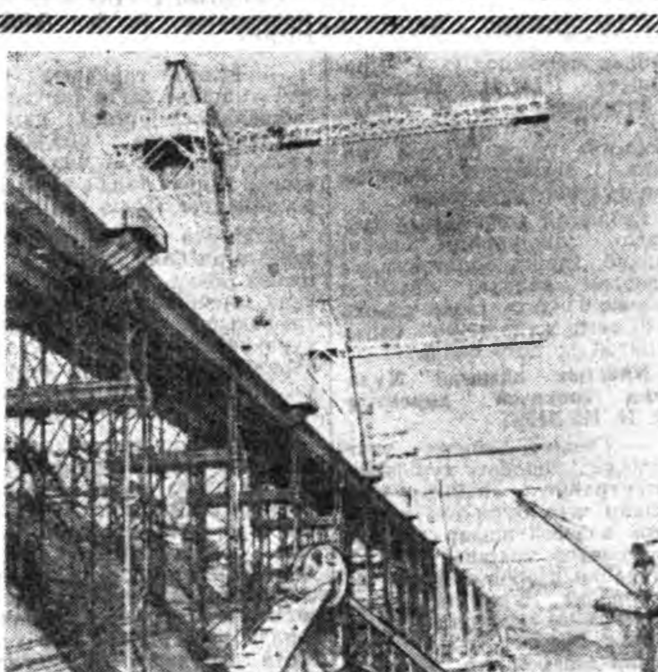
Үнгэрэгшэ һуралсалай жэлһээ эхилжэ, хэшээлнүүдээ аша үрэ ехэтэй болгохо хэмжээ абанабди. Энээнэй урда тээ семинарска занятинуудай болохын урда тээ һурагшадта асуудалнууд хубаажа үгтэдэг бэлэй. Энэ гуримай ёһоор бүхы темын асуудалнуудые гүн гүнзэгыгөөр шудалхын аргагүй байдаг һэн. Энээниие болюулжа, һурадаг хүн бүхэн темэеэ гүнзэгыгөөр шудалха, конспект табиха болонхой. Эдэ бүгэдыень староста шалгадаг юм. Үнгэрэгшэ жэлдэ энэ аргаар хэдэ хэдэн хэшээлнүүд үнгэрэгдөө. Зүбшэгдэһэн асуудалнуудаар хүнүүд яһала эдэбхитэйгээр үгэ хэлэдэг байба. Жэшээнь, дүрбэдэхи темээр нэгэ реферат зүбшэһэн байгаабди.

Семинарска хэшээлнүүд дээрэ Л. Г. Русанова, И. Г. Суслова, И. А. Чагдурова, С. Р. Дансарунов болон бусад эдэбхитэйгээр хөөрэлдөөндэ хабаададаг байба. Һайнаар һурадаг хүнүүд мүн лэ ажалдаашье эрхим үрэ дүнтэй байдаг. Географиин багша Русанова найман жэлэй туршада үхибүүдые һайнаар һургажа, нэгэ класстань һуулганагүй. Мүн И. Г. Суслова Д. Б. Степанова гэгшэдэй даадаг классууд журам һайнтай, һайнаар һурадаг байна.

Һуралсалые а… тэй болгохын ту… хэмжээнүүд һура… дые эдэбхитэй бо… һэн материалнууд… байдалтай — сов… лиин үмэнэ нар… тельствын таби… нуудые шиидхэх… холбожо шадана. … хүсэл һургуулиин… рэгтэ хүсэ нүл… гэхэ байнаб. Һур… һурагшадай успе… процент болоо. Э… гэрэгшэ жэли… һайн үрэ дүн бол… даашье энэ шэ… саха, үхибүүдые … хэ хүсэлтэйбди.

А. БАНЗАР…
Хяагтын аймаг…
Адагай дунда һу…
теоретическэ с…
хүтэлб…

---

4 миллион 320 мянган киловатт — Усть-Илимэй ГЭС-эй 18 гидроагрегадууд иимэ хүсэтэй юм. Тэдэнэй гурбанинь энэ жэлдэ ашаглалгада оруулагдаха. Барилгын бүхы участогууд дээрэ түсэбтэ даабаряа амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө мүрысэнэ. Түрүүшын агрегадые декабриин 15-да хүдэлгэжэ турша ха гэжэ шиидхэгдэв.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: үндэр хаалта түргэн урасхалта Ангарай замые хаагаа.

ТАСС-ай фотохроника.

КОМСОМОЛОЙ БАРИЛГЫН ТАЛМАЙ

Хара хүрьһэгүй нютагууд... СССР доторхи «ородой газар дайдын» эхи абаһан эртэ урдын, үргэн ехэ хизаар нютагуудые иигэжэ нэрлэнэ. Эдэмнай Балтиин далайһаа Ураал хүрэтэр нэмжыдэг юм. Эндэ 58 миллион гэхэ гү, али ороной бүхы улад зоной дүрбэнэй нэгэнһээ халта үсөөн хүнүүд ажаһуудаг байна.

«Хара» хүрьһэгүй нютагууд» гэһэн үгэ эндэхи газарай ашаг, үрэжэл багатай байһые элирхэйлнэ. Энэ хизаарай хэдэ хэдэн областьнуудай газар дайдань модоор элбэг, уһа намаг ехэтэй юм. Тиимэһээ эндэхи тарияашад эртэ урда сагһаа хойшо таруу, заахан деревнинүүдтэ һууринжаһан байгаа. Иимэ таруугаар һууринжаһан ушар хүдөө нютагуудтахи ажал хүдэлмэри индустрижүүлгые хойшо татахаһаа гадна, хүдөөдэ экономическа, ажахын, социально-соёлой байгуулалтын ехэ ехэ хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэдэ таарамжагүй байна.

Эдэ ушарнуудые хараада абажа, КПСС-эй ЦК болон СССР-эй Министрнүүдэй Совет РСФСР-тэхи хара хүрьһэгүй нютагуудай хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ үргэн ехэ, нэгэдхэмэл программа хараалаа. Тус программа 15 жэлэй туршада бэелүүлэгдэхэ. Энэ хугасаа дотор хэдэн миллион гектар газар шанаржуулагдан һайжаруулагдаха, хүдөө ажахын үйлэдбэриие мүнөө сагай индустриальна гуримда оруулха, жэжэхэн деревнинүүдтэ ажаһуугшадые болбосон томо тосхонуудта нүүлгэн түбхинүүлхэ болоно. Мүн 9—10 миллион гектар намаг налхитай газарые хатааха, 2—2,5 миллион гектар талмайе уһалагдадаг болгожо, малай тэжээл, овощ ургуулха, тэндэхи хүдөө нютагуудай бүхы хүн зониие 1990 он болотор хото городой түхэлтэй, болбосон 30—40 мянган тосхонуудта һууринжуулан түбхинүүлхэ (мүнөө 142 мянган деревнинүүдтэ һууна) зорилго табигдана.

Иимэ ехэ шэнэдхэлгэ хэхын тула туйлай ехэ мүнгэ зөөри гаргашалагдахань. Эдэ нютагуудые хүгжөөлгэдэ гүрэнэй зүгһөө 1975—1980 онуудай турша соо 35 миллиард түхэриг һомологдохо юм.

Гэхэтэй хамта эндэ хүдэлмэрилхэ нилээд олон хүнүүдэй хэрэгтэй болохонь дамжаггүй. Манай совет залуушуулые эгээн олоорнь элсүүлһэн эмхи, 34 миллион гэшүүнтэй Ленинскэ комсомол энэ хэрэгтэ туһа хүргэхэ байна. Арадай ажахын шухала шухала барилгануудые шефтэ абадаг өөрынгөө уг заншалда комсомол үнэн байдаг. Тэрэнэй гараар олон хото городууд, заводууд, электростанци болон хүдөө ажахын барилганууд бүтээгдэнхэй. Шэнэ, боро газарнуудые элдүүрилэн ашаглаха хэрэгтэ 500 мянга гаран залуушуул һайн дураараа, тон эдэбхитэйгээр хабаадаа һэн.

Мүнөө Сибирь, Холын хойто, Алас-Дурнын хизаарнуудай ба Дунда Азиин 139 томо барилгые залуушуул шефтээ абанхай. Хара хүрьһэгүй, нютагуудые шэнэдхэн хубилгахын тула ороной элдэб городуудһаа олон мянган эдир хүбүүд, басагад ошожо байна. Комсомолой бүхэсоюзна барилгын тусхай штаб комсомолой ЦК-гай дэргэдэ тогтоогдонхой. Тэрээндэ залуу барилгашад, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд, ниитын эмхинүүдэй, министерствэнүүдэй, албан зургаануудай түлөөлэгшэд эрдэмтэд, мэргэжэлтэд оруулагдаа. Энэ штаб тэдэ нютагуудай элдэб областьнуудта эмхидхэгдэһэн залуушуулай барилгын отрядуудай хүдэлмэрилхэ газарнуудые тодорхойлдог, бүхы шухала юумэнүүдээр хангахын тула оролдодог байна.

Комсомолой шефэй гол шэглэлнүүд гэбэл: газар шанаржуулга, малай нэгэдхэмэл байранууд, шубуудай фабриканууд, хүдөө ажахын продуктнуудые болбосоруулха заводууд, газар уһалха түхеэрэлгэнүүд, харгын, байрын гэрнүүдэй, клуб, һургуули, стадион гэхэ мэтын барилганууд болоно. Жэшээлэн хэлэбэл, гансахан Смоленскэ область дотор залуушуулай барилгын 188 отряд хүдэлмэрилнэ. Тэрэнэй нэгэнэйнь хүтэлбэрилэгшэ Вячеслав Балалов иигэжэ хөөрэбэ:

— Урицкиин нэрэмжэтэ колхоздо хүдэлжэ эхилхэдэмнай хооһон тала байгаагүй, гурбаад таһалгатай байрын хоёр дабхар шулуун гэрнүүд, соёлой байшан, столово, үхибүүдэй саад гэхэ мэтэ олохон шэнэ барилга хэгдэнхэй, байрын гэрнүүдтэ газ оруулагданхай байгаа һэн. Мүнөө эндэ шэнэ һургуули, стадион барижа байнабди. Байрын гэрнүүдтэ хүйтэн, халуун уһа оруулха соргонуудые табина, харгынуудые асфальтална, үйлсэнүүдые болбосон түхэлтэй болгонобди. Олохон колхоз, совхозуудай дэргэдэ залуу хүбүүд, басагадай һураха юрэнхы эрдэмэй (үдэрэй, үдэшын) дунда һургуулинууд бии. Залуушуул ажаллажа байгаад, үдэшэндөө һураха арга боломжотой. Мүн хүдөө ажахын техническэ мэргэжэл олгохо училищинуудта үйлэдбэриин техническэ курсануудта һуража, мүнөө сагай мэргэжэлтэй болоно.

Хүдөөгэй һургуули дүүргэгшэдэй нютагайнгаа колхоздо, совхоздо ажаллахаяа үлэдэг болоһониинь мүнөө сагай онсо шэнжэ боложо байнхай. Залуу бүлын тоо түргөөр олошорно: гансахан нёдондо жэл найман түрэ, хурим үнгэргэгдөө. Залуушуул габшагай барилганнуудта ошоходоо, ехэ олзо, алдар соло бэдэрнэ бэшэ. Харин бүгэдэ арадай ехэ хэрэг бүтээлсэхэ уялгатайгаа мэдэрһэн ябадал болоно.

— Залуушуул һанаандаа тааралһан ажал олоно, тэндэ хэрэгтэй байһанаа мэдэрнэ, — гэжэ Вологодско областиин Воскресенскэ һургуули дүүргэһэн Валя … хөөрэнэ.

Эгээл иимэ мэд… лоор нэбтэрһэн … оронойма олохо… һургуулинуудай 47 … студентнэр зунайн… кулай үедэ эндэ ер… лаа ха юм. Тэдэнэ… олон байра, шубуу… рилхэ 102 фабрика… гэй 73 һургуули, … лиин ябаха 105 … харгы барилсаһан… дэлмэридэ хабаада…

Студентнэр зун… барилга хэхэ тэд… заарлаагүй байха… нютаг нютагай зо… церт харуулһан, … шаһан, диспут э… хүдөөгэй залууш… һалһан байха юм. … нэр «ажалайнгаа … үеэр хара хүрьһэг… гуудые шэнэдхэн … саха али тухай ех… ломжонуудтай бай… дээ.

ФЕДОР КИ…
Хара хүрьһэгүй … тахи газар … ха, барилга хэхэ … лой бүхэсоюзна … барилгын штаба… нигай …

Соведүүдэй хүдэлмэри

ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭДЭЙ ХАРЮУСАЛГА ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ

...Хойто-Байгалай аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй ээлжээтэ сесси ...үнгэрбэ. «Аймагай ...ти, эмхи зургаануудай ...рилэгшэдэй харюусалга ...үүлхэ» гэһэн асуудал ...аймагай Соведэй гүйсэд...комитедэй түрүүлэгшэ нү... Н. Просянников элид...лээ.

...нууд, эмхи зургаануу...тэб. абаһан социалис ...нүүдые дүүргэхэ хэрэг ...рилэгшэдэй хэр ажалла...сэхэ дулдыдадаг гээшэ. ...хүтэлбэрилэгшэдэй ...тэдэнэй даадаг эмхи ...нуудай амжалтаар сэг...хэрэгтэй. Үнгэрэгшэ жэ...гша оной юһэ һарын ...дүнгөөр аймагаймнай ...ажахынууд болон эмхи ...нууд амжалтатайгаар ...ба. Энэ тоо, баримта хү...рилэгшэдэй оролдолгые ...гэршэлнэ.

...«Победа» колхозой барилга...ригын, хүн зоной ажа...хангадаг комбинадай ...ко жэл ерэхэ бүри ...рна. Загаһанай завод ай...гүүдэнги предприяти...тоодо ородог байһан ...дэ бии байгаа дутуу ...нүүдые усадхажа, хү...рилэгшэдэй ажалай журам ...үүлхэ, ажалдаа түрүү ...арга хэрэглэхэ, бригада, ...дунда социалис ...зүбөөр эмхидхэжэ, ...мүрысөөнэй дүн сог...шагшадые урмашуулха ...заводой директор Н. М. ...анхаралаа табихаһаа ...мэргэжэлтэдэй үүргэ, ...нилээд дээшэлүүлжэ ...байха юм. Эдэ бүгэ...зүбөөр эмхидхэжэ шадаһа...тус заводой коллек...табиһан зорилгонуу...дүүргэдэг болонхой.

...коллективүүдэй ...салин хүлһэн ни...хайжараа. Хүтэлбэрилэг...үгэеэ бодото дээ...бэелүүлхэ талаар хүдэл...дэйнгөө дунда нилээд ...болонхой юм гэжэ ...онсо тэмдэглээ.

...эмхи зургаануудай ...хүтэлбэрилэгшэд өөһэ...ажа байһан ажалда ...перогоор хандана. Жэ...модо бэлэдхэхэ пунк...чальник Л. Ф. Карагаев ...рилхы ажалаа һулаар ...айнгаа түлөө тушаал...гдөө. Аэропортын ...ник Н. Д. Тихонов мүн ...муугаар эмхидхэнэ. ...зарим хүтэлбэрилэгшэд

туйлаһан амжалтаараа һанаагаа амаршадаг, тэрэнээ батадхаха гэжэ оролдодоггүй байха юм. Аймагай «Сельхозтехникын» отделени үнгэрэгшэ жэлдэ амжалтатайгаар хүдэлжэ, хараалһан түсэбөө үлүүлэн дүүргэжэ, түрүү эмхи зургаануудай тоодо ороһон юм. Харин һүүлэй үедэ тэрэнэй начальник С. Н. Казанцев коллективэйнгээ туйлаһан амжалтаар сэдьхэлээ ханаад, ажалаа бүри һайнаар ябуулха гэжэ оролдохоёо болинхой. Бүтээгдэжэ байһан хүдэлмэриин дүүргэлтын хэр ябажа байһан тухай асуудалаар хүдэлмэришэдэй суглаан үнгэргэгдэхэеэ болинхой. Тиигэжэ «Сельхозтехникын отделениин коллектив байгша ондо хэгдэхээр хараалагдаһан бүхы ажалайнгаа оройдоол 50 процент бүтээбэ.

Райпотребсоюзай түрүүлэгшэ И. С. Воронин өөрынгөө ажалда нимэрхүүгээр хандана. Худалдаа наймаанай эмхинүүдтэ бии байһан дутагдалнуудые дары усадхажа, хүн зониие хэрэгтэй эд бараагаар хангаха арга боломжотой байбашье, энэ талаар И. С. Воронин ямаршье хэмжээ абаагүй байха юм. Үнгэржэ ерэхэдээ, Кумора, Уоян һууринуудай ажалшад тоһо, сай болон бусадшье эдеэ хоолой зүйл худалдан абаха аргагүйдэнэ. Тэндэхи магазинуудта хэрэгтэй эд бараан, эдеэ хоолой зүйл тон багаар асарагдана. Үбэл газаа оробо. Сонхын шэл болон бусад хэрэгтэй бараан мүнөөшье болотор тэндэ дуталдаһаар.

Хамтын адууһа малда үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри дүүрэнхэй. Энэ харюусалгатай хаһые «Рассвет» колхозой хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд ямараар эмхидхэжэ шадааб гэжэ эндэ хэлэлтэй. Тус ажахыда туһа хүргэһэн эмхи зургаанууд колхознигуудай бэлэдхэһэн тэжээлһээ һурагтүй ехые сабшажа, һүрилжэ үгэһэн байна. Колхозой хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэриие һулаар эмхидхээ гэжэ энэ тоо, баримта гүйсэд гэршэлнэ. Тариһан хартаабхаа буртаг ногоондо даруулһанай гэмээр гектар бүриһөө оройдоол 4 центнер ургаса хуряажа абаа.

Эндэ хэлсэгдэһэн асуудалаар аймсоведэй сесси тусхай шиидхэбэринүүдые баталан абаба.

Г. ГАНЮГИН.

ХАНИ БАРИСААНАЙ, ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ АША ТУҺАДА

(Эхэниинь 1-дэхи нюурта).

1948 ондо Финляндиин, Советскэ Союзай хани харилсаанай һайн һайхан, баян дүй дүршэлтэй болоод байгаабди. Хоёр ороной аюулгүй байдал хангахын, гүрэнүүдэй хоорондын договортохи манай харилсаанай гол ёһонуудые бэхижүүлхын тула хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхөөр Советскэ Союз дурадхаа һэн. Хөөрэлдөөнүүдые хэһэнэй ашаар хани барисаан, харилсаа холбоон, нэгэ нэгэндээ туһалалсалга тухай договорто 1948 оной апрелиин 6-да гар табигдаһан юм. Энэ договор хадаа Финляндиин, Советскэ Союзай хоорондохи хани харилсаанай үндэһэ һуури болоно. Манай ороной бэелүүлдэг эдэбхитэй, эб найрамдалда дуратай политика тэрэнэй бата үндэһэ һуури дээрэ хүгжэжэ байна.

Финляндиин, Советскэ Союзай хани барисаан тухай договорой экономическа харилсаан, соёлой холбоо барисаан эдэбхитэйгээр хүгжэжэ эхилээ һэн. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай урда тээ манай оронуудай хоорондохи худалдаа наймаан ахир бага хэмжээндэ байһан һаа, харин мүнөө Советскэ Союз Финляндитай худалдаа наймаа хэдэг гол орон болоһон байна. Мүнөө үедэ Советскэ Союз Финляндиин гадаадын худалдаа наймаанда нэгэдэхи һуури эзэлнэ. Табан жэлэй болзороор һаяхан баталагдаһан хэлсээнэй үндэһөөр манай оронуудай хоорондохи худалдаа наймаан хоёр дахин үргэдхэгдэхэ юм. 1955—1971 онуудта баталагдаһан научно-техническэ харилсаан тухай хэлсээн, экономическа, техническэ ба промышленна харилсаа холбоо хүгжөөхэ тухай договор манай оронуудай хоорондохи холбоо барисаанай эшэ үндэһэн болоно. Манай орон дотор баригдажа байһан электростанцинуудые, СССР-тэ баригдажа байһан Костомукшска комбинадые, мүн Финляндиин фирмэнүүдэй хабаадалгатайгаар Норильск хотодо бодхоогдохо зэдэй-никелиин комбинадые энэ харилсаанай жэшээ болгон дурдалтай.

Советскэ Союзтай һайн һайхан, хани хүршэ ёһоной харилсаае хүгжөөхэ талаар амжалтануудай туйлагдажа байгаашье һаань, манай харилсаанда хоро хүргэхые һэдэдэг бага бүлэг хүсэнүүд Финляндида үшөөл бии байһаар гээд У. К. Кекконен саашадаа хэлэбэ.

«Хүйтэн дайнай» үлэгдэлнүүдэй усадхагдан зайсуулагдажа байха үедэ харилсаамнай улам бата бэхи болоно. Уласхоорондын байдалда ехэ хубилалтануудай боложо байгаашье һаань, гадаадын политикынгаа гол ёһонуудые хаража үзэхэ хэрэг Финляндида гарадаггүй, гарахашьегүй. «Хүйтэн дайнай» сарагдахада, манай орон уласхоорондын шахардуу шанга байдал һуларуулха хэрэгтэ ехэ туһа хүргэжэ шадаха. Аюулгүйн байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэевропын зүблөөнэй элдэб шатада Финлянди яһала ехэ һуури эзэлһэн байна. Зүблөөнэй хоёрдохи шатын хүдэлмэриие дары түргөөр дүүргэжэ, зүблөөндэ хабаададаг гүрэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй хабаадалгатайгаар тэрэнэй гурбадахи шатые эндэ, Хельсинкидэ үнгэргэлгэдэ эдэбхитэй нүлөө үзүүлхые оролдонобди. Зүблөөнэй дүнгүүдэй документнүүд түүхэтэ удха шанартай байха. Эдэнь манай түбиин оронуудай хоорондохи харилсаанда бата үндэһэ һуури табиха юм.

Һүүлэй жэлнүүдтэ баруунай олон оронууд, ехэ гүрэнүүд Финлянди шэнги политика бэелүүлэн, ехэ социалис оронтой харилсаагаа һайжаруулхые оролдодог болоһыень баяр баясхалантайгаар тэмдэглэжэ шадаха байнабди гээд У. К. Кекконен мэдүүлээ. Советскэ Союзтай политическэ асуудалнуудаар үгэеэ ойлголсолго шахардуу шанга байдалай һуларжа байһанай үрэ дүн болоно.

Советскэ Союзай Коммунис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев жэл урда тээ Эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй бүхэдэлхэйн конгресс дээрэ үгэ хэлэхэдээ, ингэжэ мэдүүлээ һэн: «Арад зон бата бэхи аюулгүй байдалда, нэгэ нэгэндээ этигэн найдалгада үндэһэлһэн эб найрамдал хүсэнэ. Энэ эб найрамдал уласхоорондын үргэн ехэ харилсаа тогтоохо юм».

Удаань сугларагшадаар халуунаар угтагдан Н. Б. Подгорный баярай суглаан дээрэ үгэ хэлэбэ.

СССР-эй ба Финляндиин хоорондын эбэй хэлсээ баталһаар 30 жэлэй ойдо. «Финлянди — Советскэ Союз» гэжэ бүлгэмэй 30 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баяр ёһололдо Совет гүрэнэй делегациин хабаадажа байһандань урма баяртайбди гэжэ тэрэ хэлээ. СССР-эй Верховно Соведэй Президиумһээ, Совет правительстваһаа, бүхы совет арадһаа үнэн зүрхэнэй амаршалга, һайн һайханиие Финляндиин Республикын гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэдтэ, Советскэ Союзай ханинарай бүлгэмэй эдэбхитэдтэ, гэшүүдтэ Финляндиин хани барисаата бүхы арад зондо дамжуулжа байһандаа баяр баясхалантайбди.

Совет-Финляндиин шэнэ хани харилсаанай эхиндэ танай орондо Юхо Кусти Паасикивиин, Урхо Калева Кекконенэй байһаниинь мэдээжэ ааб даа. Финляндиин политическэ шэнэ хараа шугам «Паасикивиин - Кекконенэй хараа бодол» гэжэ түүхэдэ ороо гээд тэмдэглэхэ шухала.

Совет гүрэн тухай хэлэхэ болоо һаа, Финляндитай харилсаа холбоо тогтооходоо, эб найрамдалай ба арадуудай хоорондохи хани барисаанай ленинскэ гадаадын политикын гол ёһонуудаар тэрэ хододоо хүтэлбэрилэгдэдэг байгаа, хүтэлбэрилэгдэнэшье гэжэ Н. В. Подгорный саашадаа хэлэбэ. Финляндиин Республикые бэеэ даалһан байдалтай гүрэн болгохо тухай В. И. Ленинэй гар табиһан декрет манай харилсаа холбооной эшэ үндэһэн болоно.

Хани барисаан, харилсаа холбоон, нэгэ нэгэндээ туһалалсалга тухай совет-финляндиин договорто 1948 ондо гар табигдаа һэн. Энэ харилсаанай үндэһөөр Советскэ Союзай, Финляндиин хоорондохи хани барисаан улам хүгжэжэ байна.

«Финлянди — Советскэ Союз» гэжэ бүлгэмые Арадуудай хани барисаанай орденоор шагналга, үндэр дээдын энэ шагналые октябриин 14-дэ барюулалга манай оронуудай хоорондохи холбоо барисаа хүгжөөхэ хэрэгтэ бүлгэмэй ехэ габьяатай байһыень, 30 жэлэй турша соо асари ехэ хүдэлмэри хэһыень Совет гүрэнэй үндэрөөр тэмдэглэһэн ушар болоно.

Манай хани барисаан — СССР-эй ба Финляндиин арадуудай асари ехэ туйлалта бата үндэһэ һууритай. Энэ туйлалтые сахин хамгаалха гээшэ бидэнэй гол зорилго болоно.

Ниитэевропын зүблөөе амжалтатайгаар дүүргэлгэ дайнай һүүлээрхи Европын арсалдаата асуудалнуудые шиидхэхэ арга олгохо байна.

Дайнай ба хархис хүсэнүүдэй зэбсэг хэрэгсэлнүүдээ хангиргаһаар байхадань, һанаа амар байжа болохогүй гээд Н. В. Подгорный мэдүүлээ. Чилиин фашис хунтын, Израилиин харата этэгээдүүдэй гутамшаг муухай ябуулганууд, эрхэ сүлөөдэ дуратай Кипрэй арадта эсэргүү үйлэ хэрэгүүд тухай мартажа болохогүй. Тиимэһээ уласхоорондын аюулгүй байдал бэхижүүлхын түлөө, арадуудай ба гүрэнүүдэй амгалан харилсаа холбоо хангахын түлөө тэмсэлдэ эб найрамдалда дуратай хүсэнүүд нэгэдэлээ бэхижүүлхэ зэргэтэй.

Н. В. Подгорный үгынгөө түгэсхэлдэ ингэжэ хэлэбэ:

Совет-финляндиин харилсаанай дүй дүршэл уласхоорондын байдалда ехэ удха шанартай гэжэ баталан хэлэхэ дүүрэн үндэһэ баримтатайбди. 30 жэлэй турша соо хани барисаанай, харилсаа холбооной, хани хүршэ ёһоной, үгэеэ ойлголсолгын замаар Советскэ Союз, Финлянди дабшажа ябана. Манай хани барисаан ямаршье сагта бата бэхи байһанаа харуулаа.

Энэ хани барисаагаа — манай арадуудай үнэтэ туйлалтые саашадаашье бэхижүүлээ!

Манай оронуудай хоорондохи аша үрэ ехэтэй харилсаа холбоон хүгжэн бэхижэг лэ!

* * *

У. К. Кекконенэй, Н. В. Подгорнын хэлэһэн үгэнүүд анхаралтайгаар шагнагдажа, альга ташалгаар нэгэтэ бэшэ угтагдаһан байгаа.

Баярай суглаанда хабаадагшадта ехэ концерт харуулагдаа. Финляндиин артистнууд, Пятницкиин нэрэмжэтэ хоор тэрээндэ хабаадаба.

(ТАСС).

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР Б. Т. АЮРОВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Түрэһөөр 50 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, республикын комсомолой, совет болон партийна органуудта удаан саг соо үнэн сэхээр ажаллаһанайнь түлөө КПСС-эй обкомой эмхидхэлэй-партийна хүдэлмэриин таһаг даагшын орлогшо нүхэр Бальжинима Тудупович **Аюровые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.

1974 оной октябриин 16.

РОССИН АВТОНОМИТО РЕСПУБЛИКАНУУДТА

ПРОМЫШЛЕННА АРГААР

«Гигант» совхозой түб һууриин городой түхэлөөр баригдажа байна. Тэндэхи гушан бүлэ шэнэ байрада һаяхан зөөжэ оробо. Кама мүрэн дээрэ бодхоогдожо байһан автоградай ажалшадые һүнэй продуктнуудаар ба овощоор энэ совхоз хангаха ёһотой юм. Мүнөө дээрээ Новый гээд нэрлэгдэһэн энэ посёлок автозаводтол адли түргэнөөр бодхоогдоно.

«Металлургстрой» трестын барилгашад ба хабсаргагшад энэ посёлогто гол түлэб хоёр гурбан дабхар гэрнүүдые барина. Ашаглалгада үгтэһэн гэрнүүдынь уһанай ууралаар дулаасуулагдана, газ ба халуун уһан оруулагданхай. Посёлогой үргэн үйлсэнүүд асфальтаар хушагдажа, модод ба һөөгүүд таригдана. Гэр байрануудай барилгатай зэргэ эндэ 640 үхибүүнэй һууритай дунда һургуулиин байшан, хүүгэдэй комбинат, соёлой байшан бодхоогдоно. Худалдаа наймаанай түб баригдахаар түсэблэгдэнхэй.

— Бэе бэеһээ холо байһан хуушанай багахан дүрбэн тосхон эндэ зөөгдэжэ, болбосон түхэлтэй шэнэ посёлок бодхоогдохонь,— гэжэ совхозой директор, Татарай АССР-эй Верховно Соведэй депутат Н. З. Зиятдинов хөөрэнэ. — Шэнэ посёлогто хүнүүдэй ажаллаха, амарха, һураха таатай зохид эрхэ байдал олгогдохо юм.

М. КУКЛИН, ТАСС-ай корр.

Казань.

ШЭНЭ ҺАЛБАРИ

«Марий Эл» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй фермэнүүдтэ романовска үүлтэрэй 4 мянга гаран хонин харууһалагдажа эхилбэ. Автономито республикада мал ажалай энэ шэнэ һалбари түргөөр хүгжэжэ байна.

«Шойбулакский» совхоз шэнэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй гол ажахы болоно. Тус совхоздо романовска үүлтэрэй 15—20 мянган хониной багтаамжатай шэнэ бүлэг түхеэрэлгэнүүд баригданхай. Тэрэниие бодхоолгодо барилгын шэнэ онол арга хэрэглэгдэһэн байна.

Мал ажалай ба тэжээл бэлэдхэлгын Ярославска научно-шэнжэлэлгын институдай пункт «Шойбулакский» совхозой дэргэдэ эмхидхэгдэбэ. Үйлэдбэриин шэнэ нэгэдэлдэ адууһа малай фермэнүүдһээ гадна, продукци болбосоруулгын, хониной арһа элдэлгын, хониной арһаар дэгэл оёлгын предприятинууд баригдажа байна. Ерэхэ жэлэй эсэс болотор автономито республика рамонавска үүлтэрэй 48 мянган хонитой болохоор түсэблэнэ.

В. АЛЕКСЕЕВ, ТАСС-ай корр.

Йошкар-Ола.

МНР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойе угтуулан

ШЭНЭ МОНГОЛОЙ ДУУНУУД

Монгол арадай уран зохёол, илангаяа шүлэг найруулга аман үгын дээжэһээ мүндэлэн, мүнөө үеын шэнэ шатада хүрэжэ ерэһэн түүхэтэй. Шэнэ Монголой шүлэг найруулгын эхи татаһан «Шивээ Хяагта» гэжэ шүлэг бодото арадай зохёол болоно. Энэ зохёол 1921 ондо Хяагта хотодо илан мандаһан Монголой Арадай хубисхалай магтаал болоһон юм.

...Арадай намые
байгуулжа,
Агуу зорилгые
тунхаглаад,
Алимад дайсаниие дараад,
Арад түмэниие
амаржуулба,

— гэһэн үгэнүүдээр тус найруулга дүүрэнэ.

Монголой шүлэг найруулга Арадай хубисхалай олгожо үгэһэн дали жэгүүрээр хүсэ нэмэжэ, үнгэрһэн табяад жэлэй турша соо уран хоолой, уянгата аялгаар баяжаа. Тиихэ зуураа, арад зоной сэдьхэл зүрхэндэ нэбтэржэ, хүлэг мориной дэлһэн дээгүүр сууряатан, хүдөө талые доһолгоод, хүбшэ тайга, Хангай уулые дабан суурхана. Гэхэтэй хамта, Арадай хубисхалай ашаар зол жаргалда хүртэжэ, һураха, зохёохо эрхэ эдлэһэн монгол шүлэг найруулагшад хорёод оной үедэ арадай шэнэ засагые бэхижүүлхэ, хуушан юртэмсын тооһон буртагые арилгаха хэрэгтэ хонгёо дуугаа үргэһэн, гушаад ондо соёлой хубисхалай туг үргэлсэһэн, дүшөөд онуудта Эхэ орон, социализмын хэрэгые хамгаалха дайшалхы харуулда зогсоһон, табяад ондо энхэ амгалан хүгжэлтын алха хадуур үргэлсэһэн, жараад ондо Эхэ орондоо социализм түгэс байгуулха шударгы тэмсэлэй уряа дэлгэһэн байна.

Монголой шэнэ үеын литературын үндэһэ һуури табигша Дашдоржын Нацагдорж мүн болоно. Тэрэ 31 наһан соогоо эршэ зоригтойгоор хүдэлжэ, Монголой уран зохёолой дээжэ боломо гүн удхата зохёолнуудые бүтээһэн байха юм. Нацагдоржын бэшэһэн «Миний нютаг» гэжэ зохёол Монгол оронойй эрхим магтаал боложо, арад зоной омогорхолоор хүреэлэгдэнхэй. Мүн тэрэнэй бэшэһэн «Ушартай гурбан толгой» гэдэг зохёолынь Монголой литературын алтан жасада түрүү һууриие эзэлһэн байна. Нацагдоржын шүлэг зохёолнууд Совет оронһоо Вьетнам, Японһоо Англи хүрэтэр олон ондоо хэлэнүүдтэ оршуулагдан хэблэгдэнэ.

Монголой литература, мүн Нацагдоржын уран зохёол тухай хөөрэхэдөө, тэрэнэй богонишье һаа, гэрэлтэ ажабайдал, гүрэн түрын, олониитын ажал ябуулга тухай тогтонгүй аргагүйл.

Нацагдорж 1906 ондо түрэһэн. Долоотойһоо эхилжэ үзэг бэшэг шудалһан байна бшуу. Тэрэ арбан нэгэтэйдээ Богдын хүреэ (мүнөөнэй Улаан-Баатар) ерэжэ, Оборонын министерствэдэ бэшээшээр хүдэлөө. Тиихэ зуураа, залуухан Нацагдорж эрдэмдэ һурахые оролдодог, хари хэлэнүүдые үзэдэг, политикын асуудалнуудаар һонирходог байгаа.

Нёдондо Монгол ороноор аяншалхадаа, Нацагдоржын музейдэ орожо хараһан байнаб. Музейн нэгэ таһалга соо уран зохёолшын шудалһан «Коминтернын программа», «Географи», «Эхин һургуулиин 3—4-дэхи классуудта үзэхэ байгаалиин шэнжэлэл», «Монголой Арадай Республикын үндэһэн хуули» гэхэ мэтын номууд табяатай байгаа һэн. Эдэ бүгэдөөр бодоходо, Нацагдорж үргэн дэлисэтэй, гүн ухаатай хүн байгаа.

Нацагдорж 1925 ондо Ленинградай сэрэгэй Академидэ, 1926—29 онуудта Германиин Лейпциг городой университедэй журналистикын отделенидэ һураһан байха юм.

Нацагдорж реввоенсоведэй гэшүүн, һүүлдэ тэрэнэй харюусалгата секретарь байһан, суута революционернууд Сүхэ-Баатар, Магсаржаб болон Чойбалсан гэгшэдтэй хамта хүдэлһэн, Монголой Арадай хубисхалта намын түбэй комитедэй гэшүүндэ кандидадаар, Арадай Ехэ Хуралай делегадаар һунгагдаһан байна.

Нацагдоржын бэшэһэн «Ушартай гурбан толгой» гэжэ оперо 1933 ондо түбэй театрай сценэ дээрэ табигдажа, монгол театрай түүхын эхин болоһон байха юм. Энэ оперонь мүнөө болотор табигдаһаар. Тэрэ 1930—37 онуудта долоон жэлэй турша соо 160 гаран шүлэг, очерк, рассказ, пьесэ болон бусад зохёолнуудые бэшээ. Тэдэнэйнь дундаһаа «Октябрь», «Сагаан һара, хара нёлбоһонууд», «Хүдөө талын үзэсхэлэн», «Би бэшэб» гэхэ мэтын зохёолнууд илангаяа илгарна. Тиихэ зуура «...Ильич багшын арюун суртал, ажалшан арадай халуун гараар бүтэһэн Октябриин хубисхал Зүүн Европо, Азида оройдоо урдань үзэгдөөгүй шэнэ оршолонгые тогтообо», — гэжэ Нацагдоржын бэшэһэн үгэнүүд һанагдахадал гэнэ.

1931 ондо тэрэ «Одон» гэжэ шүлэг соогоо ингэжэ бэшэһэн байна:

Холын газарһаа ялалзан
харагдаха үнгэтэй одон оо!
Хизааргүй огторгойн
дунда зугаалһан олон
улаан ошон оо!
Нарата юртэмсэ дотор
һуугаа Марс одон оо!
Манай хүн түрэлхитэн
шамтай танилсахые
хэдыһээ хүсөөб,
Алтан һайхан бэе
дээрэшни ямар хүн
эрдэни оршоноб?
Уула, уһан, сэсэг,
модоншни юугээр
бүтэһэн бэ?
Манай юртэмсэ шэнги
янза-янзын юумэ холин
байна гү?
Ниигэм журамай байдал
шам дээрэ тогтоһон
гү, үгы гү?
Одон, шинии тэндэһээ энэ
дэлхэй ямар үнгэтэй
үзэгдэнэб?
Оршолонто юртэмсэ
гэдэгые ши мэдэнэ
гүш, үгы гү?
Инаглал амараглалай
дүлэн али зэргэ хурсаб?
Юундэ манай юртэмсэдэ
захяа эльгээнэгүйбши?
Эрдэмтэ Марс одон оо!
Ши нэгэ нэгээр хаража
байналши.
Энэ дэлхэйн түмэн
байдалые юун гэжэ
һонирхонобши?
Огторгойн орьёлой олон
эрдэмтын намайе
хэдыһээ һонирхооб?
Урид ниигэм журам
байгуулжа, удаань
шамтай ураг болоёл.

Ингэжэ бэлигтэй уран зохёолшо замбуулиниие шэнжэлхэ шадалтай эрдэм техникын мүнөө үеын хүгжэлтые, аяар холын одо мүшэдтэ ниидэлгые бүри дүшөөд жэлэй саанай зүгнэн бэшээ ха юм.

Тэрэнэй эрхим зохёолнууд өөрынь оронһоо гадна, мүн бусад оронуудта ород, англи, француз, корей, энэдхэг хэлэнүүд дээрэ оршуулагдажа гаранхай. Эдэ зохёолнуудынь музейдэ суглуулан табигданхай.

Нацагдорж ород, немец, англи, хитад, маньжур хэлэнүүдые шудалһан, эдэ хэлэнүүдһээ монгол хэлэн дээрэ оршуулгануудые хэдэг байһыень мэдэхэдэ һонин. Эндэ музейдэ А. С. Пушкинай зарим шүлэгүүдэй, мүн немец хэлэнһээ Эдгар Погой «Алтан сохо» гэһэн зохёолнуудай оршуулганууд бии.

Нацагдорж 1937 ондо уран дууша хаһандаа наһа бараһан байха юм. Теэд басаганиинь Ананда Шири гэгшэ дээдэ һургуули дүүргээд, СССР-тэ ажаһуудаг, эсэгынгээ нэрые нэрлүүлжэ ябадаг ха юм даа.

Нацагдоржын нэрые мүнхэлэн, эрхим зохёолнуудай түлөө тэрэнэй нэрэмжэтэ шан бии болгогдонхой.

Мүнөөнэй монгол литературын хүгжэхэ хэрэгтэ Максим Горькийһоо эхилээд, совет уран зохёолшод сэгнэшэгүй ехэ туһаламжа үзүүлһэн байна. Монголой уран зохёолшодой холбоон 1969 ондо 40 жэлэйнгээ ойе тэмдэглэһэн, арадые хүмүүжүүлхэ талаар ехэ габьяатай байһанай түлөө правительствын дээдэ шан — Сүхэ-Баатарай орденоор шагнагдаһан юм.

Нацагдоржые даган гараһан шүлэг найруулагшад Сономбалжирын Буяннэмэх (1902—1937 онууд) Цендийн Дамдинсэрэн (1903 ондо түрэһэн), Дондогийн Цэмэгмид (1915 ондо түрэһэн), Дашзэвэгийн Сэнгээ (1916 — 1959 онууд) Монголэй мүнөө үеын литературын түрүүшын зэргэдэ ябаһан байна.

Эдэнһээ уламжалан, Цэрэндоржийн Цэдэнжаб, Далантайн Тарва, Доржийн Даржаа, Чойжилын Чимид, Чойжилжавын Лхамсүрэн, Цэгмидын Гайтав, Бэгзийн, Явуухулан, Дэндэвийн Пүрэвдорж, Мичигийн Цэдэндорж болон бусадай зохёолнууд мүнөө үеын литературын гол һуурииё эзэлнэ.

Залуу үеын бэлигтэй зохёолшод болон шүлэг найруулагшадай дундаһаа Москвада Максим Горькиин нэрэмжэтэ литературна институт дүүргэһэн Сормуниржин Дашдооров, Нямбуугийн Нямдорж, Шагдарсүрэнгийн Цогт гэгшэд амжалтатайгаар хүдэлжэ байнхай.

Олохон уран зохёолшодой шүлэг дуунууд агууехэ Ленин багшада зорюулагданхай. Монголой ахамад зохёолшодой нэгэн, эрдэмтэ Цэндийн Дамдинсүрэн «Ильич багша» гэһэн шүлэгөө ингэжэ бэшэнэ:

Алтан дэлхэйе
доһолуулжа ябаһач.
Агуу далайе
долгилуулжа ябаһан,
Агаар тэнгэриие
дорьбилуулжа ябаһан,
Арадай зоригые
бадаруулжа ябаһан,
Арюун хүсэлые
мандуулжа ябаһан
Абарга Ленинэй
амидарал мүнхэ!
Хүрэнгэтэ ниигэмые сүм
сохиһон
Хүнөөлтэ дайсаниие
бута нэрьеһэн,
Хүдэлмэриин хүнэй
багша болоһон,
Хүтэлхэ замай
залуурша болоһон.
Хүгжэхэ ниигэмэй
дархан болоһон
Хүндэтэ Ленинэй бүгэдэ
мүнхэ!
Үнэншэ Ленинэй
амидарал — бүгэдэ
Үй түмэн шабидаа
шэнгэһэн
Үргэлжэ мандаха шэнэ
ниигэмэй
Үнэн зүрхэниинь тэрэ
болоһон,
Эгүүридэ оршохо
жаргалта ёһоной
Үзэл һанаанинь тэрэ
болоһон.

Ингэжэ шэнэ Монголой дуунууд шэдитэ аялгаар хүсэ орон, үдэрһөө үдэртэ үргэдэжэ далижаха бүрэе уран хонгёо болоно.

Арсалан ЖАМБАЛОН,
уран зохёолшо, Ази, Африкын оронуудтай һаналаа нэгэдэлгын Совет комитедэй гэшүүн.

БАЙГАЛ ШАДАР

...нэрэтэй ном Р. Аганесов хэблүүлээ юм. Тэрэ ...далайн эрье зубшан, найман һарын туршада ...хэһэн байгаа. Тиихэдэ хүн зоной ажабайдал, ...иинь онсо шэнжые тэмдэглэдэг һэн. Энэ ном ...хүн шубуунай дуу адаглан бэшэһыень ор...уулжа, уншагшадай һонорто табибабди.

...гэжэ нютагта наһажаал ...Федор гэжэ наһажаал ...загаһа барихаяа ...сабагэшэ. Бүхэли ...нуур соо сурхай...губшуурдабабди. Тэ...нуурханиие зу...шулуун далайһаа ...Нуур соо бүлэг бү...үбһэ ногоон урга...байжа, губшуурдахань ...байба.

...хирааһаар гал түли...Федор эрье дээ...губшуураа дэлгээгээд, ...хараһан онгосын ...һууба. Үбгэжөөл ...тамхи яаралгүй...огторгойн хаяа...шад улаан ...нюдэеэ һалга...

...ягаарһан долгид ...дээгүүр шарьяа...билтаран, дурата ...һөөргөө тэхэрижэ...дээрэ удархай ...Гантаһан хада ...болон шулуун таб...хярын һүүдэрһэ...Саһата ууланууд шэжэр алтаар ...Хүнхэр жалгануд ...һүлэмхи абяагаар ...эхилбэ. Федор ...һуугаад, бээ...хүлшөөжэ, но...сусалнуудта ...шэнги аалиханаар

робоб. Түүдэгэй хажууда бүхэли һүниие үнгэргэбэб. Үүр хирааһаар, модоной набшаһа намаар һаршагануулһан бороогой аалидахада, агыһза гарабаб. Одо мүшэдэй унтаран, үгы болоошье һаань, һүни нобшорһоор, харин үүр хирааһ, нойтон шэдхэ шэрэнги соогуур худхаһаар, хүндэ үүлэндэ даруулһан газарһаа хобхоржо ядана. Үүлэд хадануудай ташалангаар һолжорон, модоной оройгоор үлгэлдэн, далай дээгүүр зүүн зүгэй хүлгэһэн толон тээшэ ошоно. Һаяхан гараһан наран унтаржа, һүниин һүүдэр дахяад газар дээрэ тунаба.

Арайхан харагдаха зүргэ дахаһаар үүлэ мананай малгай доро нюугдаһан багахан нуурай эрье хүрэжэ ерэбэб. Уһанда хүрэтэр модод ургаһан хай, шииг нойтонһоо хүндэрһэн һөөгүүд захаарнь гунхана, саада эрьень эрмэгтэн харлан харагдана. Хаанаб даа нэгэ тээ дуһаагай дуһахань дуулдана. Хужарта хушуунай дунда шэдхэ шэрэнги соо нюугдаһан энэ нуур һэришэгүй нойроор һажана, иишэ нэгэтэшье хүн ябаагүй гээшэ ха гэжэ тэрээхэн үедэ һанаандам ороо хо юм. Гансал үүр хирааһай үеэр энэ эрье дээрэ буга, хандагай, гүрөөһэн болон хабарга ерэдэг хаш, заримдаа тэдэнэй зүргэ дээрэ баабгай марьядаг...

Гэнтэ нуур дээрэ уһанай салгидахань дуулдаад, абланиинь эрье мүргэһэндэл аниргүй болобо. Ан гээшэ гү?

Дахяад, бүри нэтэрүүгээр уһан салгидаба. Бөөгнэрһэн манан дорьбоһондол удаахананаар таража эхилбэ. Наранай һулахан элшэ, зузаан үүлэн соогуур годирһоор, модоной орой дайраад, набша намаа шударһаар улам доошоо буужа, шииг нойтонһоо шалаһан үбһэ ногоондо хүрэбэ. Би зүргөөр шэдхэ соогуур ябажа, эрье хүрэхэдөө нууриа танибагүйб...

Уһан ягааран дулаасаһандал ялаганана. Наранай элшэдэ шаруулһан модод эрьеһээ холодоһондол, шэдхэ шэбэд гэрэлтэй һаруул болоно. Уһанһаа хөөрэһэн ухаабтар манан үүлэнэй забһараар сэнхиирһэн огторгой тээшэ дэгдэнэ. Зэрэлгээтэһэн манан соо сэбэр уһан дээрэ Сагаан хун шубуун тамаржа ябаба.

Тиигээд бөөгнэрэн дэгдэһэн манан доро зогсобо. Гэнтэ зөөлэхэн гоншоо абяанууд уһан дээгүүр зэдэлшэбэ. Сууряанай замхаадуйдэ бүри шанга ходорхой абяан дахяад дуулдаба. Энэ абяанда харюусаһан мэтээр модоной набшаһад һаршагалалдаба, һүниин хашаланһаа сүлөөрһэн шэнги һөөгүүдэй мүшэрнүүд сэхэрэн доһолбо, улам яараһандал манан дэгдэбэ. Огторгой улам сэнхиибэ, гэнтэ нуурай нюруу миралзаба... Үүлэнэй һүүдэр модонуудые хушаад, улам һужэрэл нуурые һэмэрнэ. Манан һүлэмхи болоһоор нобшоор тунажа эхилбэ. Хун шубуун аниргүй болобо. Наранай элшэ һуларан, ногоон дээгүүр бүрэлзэбэ, нуурай уһан харалан миралзаба. Шэдхэ шэрэнгиһээ уһан харлан миралзаба, шэдхэ шэрэнгиһээ мултарһан юумэдэл һүниин хара һүүдэр нуурые хушаба. Харлаһан модод хашалдана, үбһэ ногоон һурниина, бүри хүндэ болоһон һөөгүүд гунхана...

Гэнтэ Сагаан хун шубуунай сад гэһэн абяан нуурай эрье дайраба. Хун шубуун найгалзан, даляараа хүсэтэйгөөр уһа сохин, бөөгнэрһэн мананһаа һугаран гараад, дуулажа эхилбэ.

Дууниинь уһан дээгүүр хөөрэн, бүри саашаа дэгдэжэ, хүндэ маные һэгэлэн тарааба. Дуунайнь хүсэтэ абяанһаа наранай элшэ улам яларан, эрьеһээ модод дууряаба.

Хадаһаа бууһан һалхин нойрһоо һэриһэн тайга соогуур аажамаар шууяна. Хада, губээнүүдэй ташалан сууряатажа, хабсагайн оройнууд хара һүүдэрһээ мултарба. Үүр хирааһай дуун шэнэ абяануудтай холисолдоод, газарһаа хобхорон, модонуудай оройгоор дэгдэбэ.

Энэ дуун нюсэгэн хадануудай ташалан дамжаһаар мүнхэ саһанай ягааржа байһан Хужарта хадын эгээ оройдо хүрэбэ. Далайн долгид, сагаалхитар эрьеэ сохин дабтана. Энэ дуун долгиной эльбээргэ соогуур нэгэ замхан, долгин дээгүүр нэгэ хөөрэн, Байгал далайн уудамаар талиниба. Энэ дуун һалхинай хүсэндэ дэмжэгдэн, гэрэлтэ нарые угтан, сэнхир огторгой өөдэ тэгүүлбэ!..

...Хүжарта хушуун...ушар болоо һэн. ...ройһоо далай уруу ...абаб. Гэнтэ ороһон ...агы нүхэн соо хо-

...дээрэхи түрүүшын ...сагаан хун шу...дуунһаа бии болоһон ...манай зон хэлсэ...хун шубуунай харанхы...эхилхэдэ, наран ...түрүүшын үдэр бо...хаш. Иимэ үүр ...Байгалда жэл бүри ...гээд зон хэлсэнэ. ...хун шубуунай абяан...һэн үүр хирааһе ...хүн гээшэ газар ...жаргалтай ябаха... ...газашье хүсэбэл, ...хэлсэжэ байнгүй, ...угтан ошо. Үүр ...һаа урид угта...золтой хубитай

ТАТАРАЙ АССР. Тюмениин газай Москвада хүрэжэ ошохо үдэрынь ойртоо. Газопровод мүнөө Поволжи хүрэтэр татагдаад байна. Тиимэһээ Ижевск-Казань гэһэн участок дээрэ ажалай халуун хаһа оршонхой. Хүдэлмэри габшагай түргэнөөр ябуулагдана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: газопровод барилгын нэгэ участок дээрэ.

ТАСС-ай фотохронико.

РЕПОРТАЖ

«0-1» ДУУДАНА

Республикын дотоодын хэрэгүүдэй министерствын түймэр саран унтараадаг албанай байшанда ороходо, тусгаар таһалга бии юм. Энэмнай гал аюулай болоһые мэдээсэхэ түбэй пункт гээшэ. Энэ пунктда «0-1» гэһэн номероор хаанаһаашье хонходоходо болоно.

Түймэрэй ходо болодоггүйшье һаа эндэ тэндэ хаа-яа галай носоһон ушар дайралдадаг. Түймэр гээшэ «газар дороһоо гараһан гай мэтэ» ямаршье сагта һүжэрэн носожо болохо гэжэ бүгэдэндэ мэдээжэ бшуу. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, хэзээ, хаана түймэрэй гарахаяа байһые хэн хаанаһаа мэдэхэб. Наратай сэлмэг үдэр, хура бороотой харалган һүни, үбэлэй янгинама хүйтэн, зунай ааяма халууншье байг — хамаагүй. Сошордомо дохёогой үгтэмсөөр түймэр сарагшад хүнэй ами наһанда, арадай баялигта аюул тохёолдуулдаг галай носоһон газар тээшэ яаралтай түргэн мордодог.

Аюулта эрхэ байдалай тохёолдоходо саг дары зүб шиидхэбэри абтаха ёһотой. Мария Капитоновна Бурдуковская республикын түймэр сараха албанда олон жэлдэ хүдэлнэ. Бурдуковская Улаан-Үдэ хотын үйлсэ гудамжануудай, ехэ барилгануудай хаана оршодогые һайн мэдэхэ, таниха болонхой. Мария Капитоновна түймэрэй гараһан тухай мэдээ дууламсаараа саг дарыдань зүб шиидхэбэри абажа, галай носоһон газарта дүтэ байһан сарагшадай команда эльгээдэг.

Эндэ, түбэй пунктда, тусхай картотекэ бии юм. Больница, театр, һургуули болон предприятинуудай байшангуудай хаана, ямар үйлсэдэ оршодог тухай түсэб-схемэ тэрээн дээрэ тэмдэглэгдэнхэй байдаг. Түймэр һэргылхэ алба хэдэг майор Владимир Федотович Кузьмин, ахалагша лейтенант Сергей Алексеевич Максимов гэгшэд үдэр һүнигүй хүдэлдэг хүүгэдэй саадта гү, али яслида хэды багашуул хонохоор үлэнэб гэжэ үдэр бүхэн мэдэжэ байдаг.

...Харуулай түрүүшын часта хэлхээ холбооной хэр найдамтай байһые командануудай бэлэн байлые шалгажа үзэдэг. Гал аюулай болоһые мэдээсэхэ пункт республикын ниислэл хотын томо предприятинуудай, театрнуудай түймэр сарадаг диспетчерскэ пунктнуудтай сэхэ холбоотой юм. Мүн лэ эндэ радиостанци хүдэлдэг. Түс пунктда ороһон мэдээсэл бүхэн магнитна лентэ дээрэ бэшэгдэдэг.

Түрүүшын хонхо жэнгиржэ, «01» сошордомо дохёо үгэбэ. Бүхы хана эзэлһэн Улаан-Үдын схемэ дээрэ тусхай лампочка носоодхино. Түймэрэй унтараагдаһан тухай мэдээсэлэй абтатар карта дээрэхи лампочка носожол байдаг.

...Улаан-Үдэ хотын Трубачеевэй нэрэмжэтэ үйлсын 25-дахи байшангай 8-дахи байрын үүдэнэй забһараар утаан бууяжа байна гэһэн мэдээсэл нэгэ эхэнэр ехэл мэгдэнгеэр дуулгаба. Тоотойхон секундын үнгэрхэдэ түймэр сарагшадтай машинанууд тэрээн тээшэ шуумайлдан ошоно. Юрын лэ ушар болоо: байрын эзэн эхэнэр Третьякова утюугаа розеткэһээнь һугалжа абахаяа мартаад ябашаһан байгаа. Байра соохи хамаг зөөри хогшолынь галдуулаа. Түймэр сарагшадай нэгэ багаханаар лэ хожомдоо һаань, олон байратай байшан галай аюулда сүм абтаха байгаа бшуу.

...Дээдэ-Ивалгаһаа мэдээсэл абтаба. Табатай Анжелика, гурбатай Володя Раднаев эгээл хараатай, хүнэй нюдэн дээрэ үлгөөтэй байһан эсэгынгээ хүүртигэй хармаан сооһоо зуруул абаба. Һүүлээрнь гурбатай Эрдынеева Лариса ханияа оглоожо асараад, сарай соо орожо, галаар «наадажа» эхилбэ. Нигэжэ байһаар багашуул түймэр табижархиба. Түймэр сарагшад үхибүүдые арайхан абарба. Гэр байра нилээд ехэ гэмтэлдэ ороо.

Гэнтэ дохёо дуулдаба. Хэжэнгэ тосхондо ажаһуугша Галданов һогтуугаар гэрэйнгээ ханын забһарта тамхияа галтайгаарнь хабшуулһан байгаа. Тэрэнь ууяжа носоод, түймэр боложо һүжэрөө. Бодолгүй ааша гаргаһан тамхишанние абарха гэжэ ябаһаар һамган, хүбүүниинь галда ехээр гэмтэһэн байна.

Түймэр табигшадые хэһээхэ хэмжээнүүд абтадаг гээшэ гү гэһэн асуудалаар уншагшад һонирхоходоо болохо. Зохихо хэмжээнүүд заатагүй абтадаг. Галаар «наадаһан» хүнүүдтэ яла түлүүлэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, һогтуугаар гэртээ ерээд, байра соогоо түүдэг аһаахые һэдэһэн Михаил Афанасьев 15 хоногоор хэһээгдэһэн байна. Хэһээгдэһэн хүнүүдэй нэрэ дурдаха болоо һаа, олон ааб даа. Зүгөөр нэгэ иимэ юумэн тухай онсо тэмдэглэхэ дуран хүрэнэ. Олонхи ушарта һогтуу хүнүүдэй гэмээр гал түймэр болодог байна.

Түймэр сарагшад харюусалгатай зорилго дүүргэнэ гэжэ хүн бүхэндэ мэдээжэ. Ами наһанда аюултай хүшэр хүндэ эрхэ байдалда хүдэлхэ баатай болоно бшуу. Галтай тэмсэдэг хүнүүд тухай ородой уран зохёолшо Владимир Гиляровский иигэжэ бэшэһэн байдаг: «Түймэр сарагшад — баатар хүнүүд, наһан соогоо галай аюул соо ябадаг зориг түгэлдэр хүнүүд».

А. ВАСИЛЕНКО,
«Пожарное дело» журналай тусхай корреспондент.

В. КАРАТНИК,
Буряадай АССР-эй дотоодын хэрэгүүдэй министерствын түймэр саран унтараадаг таһагай инженер.

ХИЛЫН СААНАҺАА

ТЕЛЕФОН·ТЕЛЕГРАФ·РАДИО

ДЭЛХЭЙН ГАЗЕТЭНҮҮД ЮУН ТУХАЙ БЭШЭНЭБ

СССР-эй ба Финляндиин хоорондо эбэй хэлсээнэй баталагдаһаар 30 жэлэй ойн, «Финлянди — Советскэ Союз» гэжэ бүлгэмэй эмхидхэгдэн байгуулагдаһаар 30 жэлэй ойн һайндэртэ хабаадахаяа Совет гүрэнэй делегациин Финляндида ерээд байһан тухай Финляндиин бүхы газетэнүүд үргэнөөр бэшэнэ. СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный, Финляндиин Республикын Президент У. К. Кекконенэй хоорондо Хельсинкидэ хөөрэлдөөнүүдэй эхилһэн тухай хэблэл мэдээсэхэдээ, совет-финн харилсаанай асуудалнуудые, энэ харилсаа саашадань хүгжөөхэ тухай асуудалнуудые хани барисаанай, үгэеэ ойлголсолгын оршон байдалда зүбшэн хэлсээ гээд тэмдэглэнэ.

«Финлянди — Советскэ Союз» гэжэ бүлгэмэй Түбэй правлениин баярай суглаанда зорюулжа, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй эльгээһэн амаршалгын бэшэгэй текстые олон газетэнүүд толилбо. Бүлгэмэй ажал ябуулгые Л. И. Брежневэй үндэрөөр сэгнэһэнэй түлөө гүн сэдьхэлһээ баяр баясхалан хүргэнэ.

Империализмда эсэргүү арад зоной тэмсэлдэ Пекинэй хүтэлбэрилэгшэд һаад тойбо татахые оролдоно гэжэ Чехословакиин «Руде право» газетэ бэшэнэ. Хитадай хүтэлбэрилэгшэд баруунай капиталис оронуудтахи эгээн хархис хүсэнүүдэй түлөөлэгшэдтэй адли һанал бодолтой байһанаа харуулхые хүсэнэ гээд тус газетэ тэмдэглэнэ. «Пекинэй хүтэлбэрилэгшэд буржуазна хархис политигуудтай нэгэдэжэ, нитэ-европын зүблөөндэ тойбо татахые оролдоно. Эдэнэр Чилиин фашис хунтатай нэгэдэнхэй, Бангладешэй национально-сүлөөрэлгын тэмсэлдэ эсэргүү ябуулга хэнэ, хүгжэжэ байгаа оронуудые Советскэ Союзда зүрюу харша фронтдо оруулха һэдэлгэ гаргана», — гэжэ «Руде право» газетэ бэшэнэ.

Польшын «Дзенник людовы» газетэ Кипртэхи байдал тухай шэнжэлэл толилбо. Кипрэдуудта тохёолдоод байһан хүшэр бэрхэтэй, уршаг түбэгтэй иимэ оршон байдалда Советскэ Союзай ба бусад социалис гүрэнүүдэй оруулһан дурадхалнууд ООН-ой нэрэ хүндые хэрэглэн, уласхоорондын оршом соо энэ асуудалые шиидхэхэ шухала гээд газетэ тэмдэглэнэ.

Уттар-Прадеш хадаа таряашадые дарладаг, мүлжэдэг гутамшаг байгуулалтые усадхан байсуулһан Индиин түрүүшын штат болобо гээд Делиин хэблэл мэдээсэнэ. Губернаторай тусхай указаар энэ штадта газаргүй ба бага газартай 3 миллион 900 мянган таряашад помещигүүдтэ, ростовщигуудта нэхүүлдэг үри шэриһээ сүлөөлэгдөө.

(ТАСС).

ПАРИЖ

АШАТАЙ ТУҺАТАЙ ХАНИ ХАРИЛСААН

ТАСС

Л. И. Брежневэй хани ёһоной албанай хэрэгээр Францида ерэхэеэ байһан тухай мэдээсэлые урма баяртайгаар угтабабди гээд «Франци — СССР» гэжэ бүлгэмэй генеральна секретарь Раймон Русса ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлээ. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй Франциин Президент В. Жискар д' Эстэнтэй Парижда уулзажа, хөөрэлдөөнүүдые хэхэ байһан ушарынь Франциин, Советскэ Союзай хоорондохи харилсаа холбоое саашадань хүгжөөхэ байна.

Хоёр ороной хоорондохи харилсаае бэхижүүлхэ ехэ аргатайбди гэжэ Р. Русса хэлэбэ. Советскэ Союзтай политическэ харилсаагаа үргэдхэлгэ Франциин аша туһада харюусаха байна гэжэ тэрэ тэмдэглэнэ.

Хоёр гүрэнэй хоорондо дипломатическа харилсаанай тогтоогдоһоор 50 жэлэй ойе һайндэрлэхын тула манай бүлгэм эдэбхитэй бэлэдхэл хэнэ. Байгша ондо ороной элдэб районуудта «Франци — СССР» гэжэ бүлгэмэй нютагай 45 шэнэ комитет эмхидхэгдээ. Хоёр ороной залуушуулай, эхэнэрнүүдэй, эрдэм наукын эмхинүүдэй түлөөлэгшэдэй уулзалганууд үнгэргэгдэнэ.

Франко-совет хуралдаан октябриин 29—30-да Лион хотодо үнгэргэгдэхэ юм гэжэ Р. Русса мэдээсэбэ. Хоёр ороной ниитын ажал ябуулагшад, түүхэшэд элидхэлнүүдые хэхэдээ, үгэнүүдые хэлэхэдээ, Франциин ба Советскэ Союзай хоорондохи али бүхы харилсаае, холбоо барисаае хүгжөөлгын дүнгүүдые согсолхо.

30 жэлэйнгээ ойе үргэнөөр тэмдэглэхэ гээшэ манай бүлгэмэй гол зорилго болоно гээд Р. Русса хөөрэлдөөнэй түгэсхэлдэ мэдүүлбэ. Ушар юуб гэбэл, Европодо ба бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангахын аша туһада хоёр ороной хоорондохи хани харилсаае саашадань бэхижүүлхэ шухала.

ПАРИЖ

ИСПАН СОЦИАЛИСТНУУДАЙ СЪЕЗД

ТАСС

Испаниин социалис хүдэлмэришэнэй партиин XIII съезд октябриин 11—13-да Париж шадарай Сюрен хотодо болобо. 435 делегат тэрэнэй хүдэлмэридэ хабаадаһан байна.

Съезд дээрэ политическэ тогтоол баталагдан абтаа. Испанида демократическа байгуулалта һэргээхын түлөө хамтын тэмсэл хэхын тула Франкодо эсэргүү партинуудай ба эмхинүүдэй хоорондын үргэн хэлсээ баталха шухала гээд тогтоол дотор хэлэгдэнэ. Франкогой засаг захиргаанай һандаран һалалга энэ талаар ехэ нүлөө үзүүлхэ байна.

Чилиин социалис партиин генеральна секретарь К. Альтамирано съездэдэ хабаадагшадта хандан, амаршалгын үгэ хэлээ. Уласхоорондын хархис хүсэнүүдэй туһаламжа, дэмжэлгээр Пиночедэй фашис захиргаан засаг барижа байна гээд тэрэ мэдүүлээ. Сэрэгэй хунтын дарлалта мүлжэлгэһөө сүлөөрхын түлөө эрэлхэг зоригтойгоор тэмсэжэ байһан Чилиин арадта али бүхы туһаламжа үзүүлхэ уряатайгаар К. Альтамирано дэлхэйн социалис хүдэлөөндэ хандаба.

11 хүнһөө бүридэһэн партиин гүйсэдхэхэ шэнэ комитет съезд дээрэ һунгагдаа. Партиин нюуса хэблэлэй орган — «Социалиста» газетэ энээнһээ хойшо Испаниин бүхы газар дайда дээрэ гаргагдадаг болохо.

ВАШИНГТОН

ПРЕЗИДЕНТЫН ШИИДХЭБЭРИ

ТАСС

Заһабари оруулагдаһан конгрессэй тогтоолые президент Дж. Форд хорибо. США-һаа абаһан зэбсэг хэрэгсэлнүүдые Кипртэхи хёмороондо «хуули бусаар» хэрэглэһэнһээнь уламжалан, Американ зүгһөө Турцида сэрэгэй туһа хүргэлгэ тэрэ заһабари дотор хоригдоһон байгаа. Харин оронуудта туһаламжа үзүүлэлгые нёдондоной программын хэмжээндэ үлөөхэ гэжэ энэ заһабари дотор хараалагдаа һэн. Харин оронуудта туһа хүргэхэ тухай правительствын шэнэ программа конгресс дээрэ үшөө баталагдаагүй байһаар.

Хэрбээ тогтоолой баталагдаа һаань, Кипртэхи байдал тухай хөөрэлдөөнүүдтэ США хабаадаха аргагүй болохо байна гээд Форд конгрессто эльгээһэн бэшэг соогоо мэдүүлбэ.

Президентын хорюулые болюулхын тула конгрессэй хоёр палатын гурбанай хоёр хубинь дуугаа үгэхэ ёһотой. Хэрбээ хорюулай болюулагдаагүй һаань, конгресс шэнэ программын үндэһөөр харин гүрэнүүдтэ туһаламжа үзүүлхэ тухай мүнгэ һомололгые баталха баатай болохо юм.

БЕРЛИН

ТҮҮХЭТЭ УШАР БАРИМТА

ТАСС

ГДР-ые Советскэ Союзай мэдэржэ, дипломатическа харилсаа холбоо тогтооһонһоонь хойшо 25 жэлэй ойдо зорюулагдаһан шэнжэлэлые «Нойес Дойчланд» газетэ толилбо.

1949 оной октябриин 15-да болоһон энэ ушар Германиин Демократическа Республикые Советскэ Союзтай батаар холбоһон түүхэтэ баримта болоно гээд газетэ бэшэнэ. Дипломатическа харилсаа холбоо тогтооһонойнгоо һүүлээр Советскэ Союз экономическа, политическэ, суртал бодолой ба сэрэгэй асуудалнуудаар ГДР-тэ туһаламжа үзүүлжэ эхилһэн байгаа. Дипломатическа холбоо барисаанай үндэһөөр ГДР-тэ саг үргэлжын туһаламжа үзүүлэгдэжэ эхилээ һэн. Тиин мүнөө тус республика уласхоорондын байдалда, тэрэ тоодо Нэгэдэмэл Нацинуудай Организацида улам ехэ үүргэ дүүргэнэ.

25 жэлэй урда тээ Советскэ Союзай һүүлээр бусад социалис оронууд ГДР-ые мэдэрээ һэн гэжэ газетэ бэшэнэ. Мүнөө манай орон дэлхэйн 111 гүрэнтэй дипломатическа харилсаа холбоо тогтоонхой. Немец социалис гүрэн 25 жэлэй турша соо СССР-тэй аха дүүгэй харилсаа холбоогоо улам бэхижүүлээ. Мүнөө энэ республика социалис хани нэгэдэлтэ бүхы оронуудтай таһаршагүй холбоотой болонхой.

БОНН

Хөөрэлдөөнүүд дүүрэбэ

ТАСС

ВЦСПС-эй секретарь В. И. Прохоров түрүүтэй Совет профсоюзай делегаци Германиин Федеративна Республикада ошожо, хани ёһоной хөөрэлдөөнүүдые хэжэ дүүргэбэ.

Делегаци орон соогуур ябаха үедөө машина бүтээлгын ба металлургическа хэдэ хэдэн предприятинуудай хүдэлмэришэдтэй, профсоюзай эдэбхитэдтэй уулзажа, хөөрэлдэһэн байна.

Совет делегациин ба немец профсоюзуудай нэгэдэлэй хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшадай хоорондо хөөрэлдөөнүүд Дюссельдорф хотодо болоо.

ШТУТГАРТ

Совет парламентаринар ФРГ-дэ

ТАСС

Албанай хэрэгээр ФРГ-дэ ошоод байһан СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо Н. А. Тихонов түрүүтэй СССР-эй Верховно Соведэй делегаци Баден-Вюртемберг гэжэ газарай ландтагта хүрэбэ. Ландтагай түрүүлэгшэ К. Вурц делегацитай уулзажа, хөөрэлдэһэн байна. Н. А. Тихонов, К. Вурц үгэнүүдые хэлээ.

Удаань делегациин гэшүүд ландтагай депутадуудтай хөөрэлдэбэ.

Октябриин 15-да делегаци «Даймлербенц АГ» гэжэ фирмын заводые хараһан байна.

ТОКИО

Япон-совет хани барисаанай пара

ТАСС

Агууехэ Октябриин социалис революциин урда тээхэнэ япон-совет хани барисаанай һара үнгэргэлгэ Советскэ Союзай япон ханинарай баримталдаг заншал болоо. Япон-совет хани барисаанай бүлгэм иимэ һарые үнгэргэжэ эхилбэ.

Японой элдэб районуудта, бүлгэмэй бүхы 60 таһагта Советскэ Союз тухай, совет арадай ажахын түйлалтанууд тухай, совет искусство тухай лекцинүүд уншагдана, хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэнэ, мүн совет уран һайханай ба документальна кинофильмнүүд харуулагдана.

БУЭНОС-АЙРЕС

ХУНТА ЛАТИФУНДИНУУДЫЕ ҺЭРГЭЭБЭ

ТАСС

Чилиин таряашадай хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн Педро Бустаментегэй хөөрөөе Аргентинын «Кальe» газетэ толилбо.

Чилиин хүдөөгэй ажалшадай түйлалтануудые үндэһөөрнь үгы хэхын тула хархис сэрэгшэд али бүхы юумэ хэжэ байна гээд П. Бустаманте мэдүүлээ. Арадай правительствын таряашадта үгэһэн газарые засаг гартаа абаһан сагһаа хойшо хуушан эзэдтэнь бусааһан байха юм. Тиигэжэ 3 миллион гектар талмайтай 3500 гаран бууса латифундистнуудта бусаажа үгтөө.

Арадай нэгэдэлэй правительствын дэмжэлгээр эмхидхэгдэн байгуулагдаһан таряашадай кооперативуудай газарые жэжэ хэһэгүүд болгон хубаажа, таряашадта үгэхэдөө, хүдөө ажахын зэр зэмсэгээр хангаагүй. Сальвадор Альендиин правительствын кооперативуудта худалдажа абаһан 8 мянган тракторые үмсэ хүнүүдтэ худалдажархёо. Жэжэ таряашад үри шэридэ ороно. Оньһон техникээр, машинаар хангагдаагүй дээрэһээ элдүүрилхэ аргагүй болоходоо, таряашад газараа худалдаха баатай болоно.

Газараа помещигүүдтэ бусаажа үгэһэн ушарһаа хүдөө нютагта ажаһуугшадай 30 процентнь хүдэлмэригүй болоо гээд П. Бустаманте хөөрөөгөө үргэлжэлүүлбэ.

Хайра гамгүй дарлалга мүлжэлгэ, дээрмэдэлгэ, хашалта харшалалта, барижа хаалга, алалга — эдэ бүгэдэ мүнөө үеын Чилиин хүдөө нютагай түхэл шэнжэ болонхой гээд П. Бустаманте хөөрэнэ.

КИШИНЕВ. Арадай хатар нааданай «Жок» гэжэ ансамблиин гайхамшаг искусствада манай Эхэ ороной эгээн холын газар нютагуудта альгаа ташаһан, мүн Европын, Азиин, Американ оронуудташье тэрэ олон мянган талархагшадтай болонхой. Республикын арадай артист, СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат В. Курбет олон жэлэй туршада энэ коллективые хүтэлиэ. Ансамбльда МССР-эй габьяата коллектив гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдонхой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Жок» ансамбль хатарна. ТАСС-ай фотохронико.

СПОРТ

ТОБШО ҺОНИН

ХОККЕЙ. Хоккеистнүүдэй ехэ ехэ мүрысөөнүүдэй үнинэй үнгэргэгдөөшье һаань, СССР-эй чемпионат октябриин 12-то нээгдэбэ. Түрүүшын нааданда ЦСКА «Спартагай хоккеистнүүдтэй уулзахадаа, 8:1 тоотойгоор илаһан байна. Ороной урдын чемпионууд мүгөөдүүлһээ һураггүй бүү байгаа. СССР-эй суглуулагдамал командын капитан Михайлов хоёр шайба сохижо оруулба. Челябинскын «Трактор» «Химигтэ» 4:5 тоотойгоор шүүгдээ. Амаралтын үдэр СССР-эй чемпионууд — «Крылья Советов» командын хоккеистнүүд дээдэ лигидэ түрүүшынхеэ хабаадаһан Саратовай «Кристаллые» 5:2 тоотойгоор илаба. Энэ нааданда илажа гарахын тула чемпионууд ехэ хүсэлэл оролдолго гаргаһан байна.

БАРИЛДААН. Классическа барилдаагаар дэлхэйн түрүү һуури эзэлэлгын мүрысөөн Польшын Катовица хотодо совет спортсменүүдэй толотомо илалтаар дүүрэбэ. Манай барилдаашад зургаан алтан медальда хүртөө. Москвич Фархад Мустафин, Киевэй түлөөлэгшэ Нельсон Давидян иимэ үндэр нэрэ зэргэдэ түрүүшынхеэ хүртэһэн байна. Алма-Атын түлөөлэгшэд Валерий Резанцев, Анатолий Назаренко, Минскын барилдаашан Владимир Зубков, Москвагай спортсмен Николай Балбошин дэлхэйн чемпионой нэрэ солоёо хамгаалжа шадаа.

ТЕННИС. СССР-эй чемпионат Ташкент хотодо боложо дүүрэбэ. Донецкын Марина Крошина, Тбилисиин Александр Метревели дахинаа илажа гараа.

Түгэсхэлэй уулзалгада Крошина Москвагай түлөөлэгшэ Елена Гранатуровае 5:7, 6:3, 6:3 тоотойгоор, харин Метревели нютагайнгаа бэрхэ теннисист Теймураз Какулия гэгшые 8:6, 6:4, 6:4, тоотойгоор илаһан байна.

Москвагай теннисистка Наташа Чмырева нёдондо жэл 19-дэхи һуури эзэлһэн һаа, харин мүнөө бронзо шанда хүртөө. Энэнь 16-тай спортсмен басаганай ехэ амжалта болоно.

ВОЛЕЙБОЛ. Эхэнэрнүүдэй болон эрэшүүлэй дунда волейболоор дэлхэйн түрүү һуури эзэлэлгын мүрысөөнүүд Мехикэдэ баярай оршон байдалда нээгдэбэ. Уласхоорондын федерациин ээлжээтэ бэшэ конгресс урда тээнь боложо, 1978 ондо эхэнэрнүүдэй дунда волейболоор дэлхэйн түрүү һуури эзэлэлгын мүрысөөе Советскэ Союзда үнгэргэхэ гэжэ шиидхэһэн байгаа. СССР-эй волейболой федерациин түрүүлэгшэ В. Саввин федерациин вице-президентээр үшөө дахин һунгагдаба.

ШАТАР. Дэлхэйн түрүү һуури эзэлэлгын мүрысөөнэй түгэсхэлэй уулзалгада хабаадаха эрхэдэ хүртэхын түлөө үнгэргэгдэжэ байһан нааданай 11-дэхи партида Карпов Корчной хоёрой наадан 81-дэхи ябадалдаа тэнсэлгээр дүүрэбэ. 12-дохи партинь түргөөр, 24-дэхи ябадалдаа мүн лэ тэнсэлгээр дүүрэһэн байна.

ФУТБОЛ. Одессын «Черноморец» ээлжээтэ наадандаа Ташкент хотодо «Пахтакорые» 1:0 тоотойгоор шүүжэ, СССР-эй чемпионадта 11-дэхи илалтаяа туйлаба. Одессынхид мүрысөөнэй таблицада хоёрдохи һуури эзэлнэ. «Кайрат» — «Нистру» — 2:0, «Зенит» — «Спартак» — 1:1 «Динамо» (Москва) — «Торпедо» — 0:1, «Арарат» — «Динамо» (Тбилиси) — 2:2, «Динамо» (Киев) — «Днепр» — 3:1, «Заря» — «Шахтерые» 2:0 тоотойгоор шүүһэн байна.

АВТОСПОРТ. 1974 ондо Европын түрүү һуури эзэлэлгын мүрысөөндэ «Жигули», «Москвич-412» түхэлэй машинануудаар урилдаһан команданууд мүнгэн ба алтан кубогуудта хүртэхые шармайжа ябана. Манай экипажнууд түрүү һуури эзэлһээр. Дүрбэн шатын — юһэн ороной харгы замуудаар 9 мянган километр гаталхадаа, 53 машинын 30-ниинь мүрысөөгөө үргэлжэлүүлһээр.

МОТОСПОРТ. Молдавиин ССР-эй байгуулагдаһаар, Молдавиин Компартиин тогтоогдоһоор 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан мотокросс Кишинев шадар үнгэргэгдэбэ. Польшын, Румыниин, Чехословакиин, Югославиин РСФСР-эй, Украинын, Молдавиин урилдаашад энэ кроссто хабаадаа. Украинын түлөөлэгшэд Евгений Рыбальченко («250» кубометрэй класс), Владимир Овчинников («500» кубометрэй класс) түрүү һуури эзэлээ. Украинын спортсменүүд командаараа илажа гараһан байна.

(ТАСС).

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэ. У. Саймонай хэлэһэн үгэ. Республикын ажахынүүдта социалис мүрысөөнэй ябаса тухай — суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Табан жэлэй дүрбэдэхи жэлые амжалтатайгаар дүүргэхэбди» — БурАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. Б. Пивоваровай статья. Фото-мэдээсэл. «Үхибүүд юундэ гомодхоогдооб?» —редакциин ниитын таһагай гэшүүн В. Кабашовагай корреспонденци.

Гурбадахи хуудаһанда. «Үндэр мэдэрэл түрүүлхэ» — театрай сезоной нээгдэһэндэ зорюулжа, театрай директор Д. Яхунаевай статья. Хилын саанаһаа.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «СССР-тэ түрүүшын — совет-монгол хани барисаанай музей тухай Т. Батуринагай корреспонденци. «Нааданай дүүрэтэр хоёр тур үлөө» А. Карповай статья. Горсоведэй гүйсэдхэхэ комитедтэ.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 14.35 — «Залуу үетэн, танда!». 15.05 — Һүүлэй һонин. 15.15—«Таабаринууд ба тайлбаринууд». 15.30 — СССР-эй ба ГДР-эй уран һайханай бүлгэмүүдэй коллективүүдэй концерт. 16.00 — «Ленинский университет миллионов». «Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ замууд». 16.30 — 16.40—Забһарлалга. 16.40 — «С. Доренский наадана». (**үнгэтэ**). 17.10 — Хоккейгээр СССР-эй чемпионат «Крылья Советов» — «Торпедо» (3-дахи үе, **үнгэтэ**). 17.45 — 19.00 — Забһарлалга.

«Орбита». 19.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа. 19.30 — «Дэлхэйн арадуудай бэлиг шадабари» (**үнгэтэ**). 20.00 — «Хүн ба хуули» — «Дело Толстопятовых» (1-дэхи дамжуулга). 20.30 — «Семья Тибо» — Франциин уран һайханай фильмын 2-дохи сери (**үнгэтэ**).

Улаан-Үдэ. 20.00 — ...визионно һонин. 22.20-...лендариин хуудаһануу... 23.00 — Телевизионно... нин. (буряадаар).

«Орбита». 23.30 -... гын «ВЭФ» заводой с... чуудай ансамблиин ко... (**үнгэтэ**). 24.00 «Врем... мэдээсэлэй программа.

ХОЁРДОХИ ПРОГРА...

«Орбита». 22.00 -... Рождественскиин шэ... лэгүүд. 22.20 — 22... Забһарлалга. 22.30 —... видное — невероятно... киногой шэнжэлэл.

УНШАГТЫ... һонирхохо... байхат...

ГУРБА МЯНГАН БИБЛИОТЕКЭ

ЭДИРШҮҮЛЭЙ түбэй ...лиотекэ Куйбышев хотодо ...дэбэ. Аха классуудай ...шад, техникумүүдэй ба ...ческэ мэргэжэл олгодог ...цинүүдай һурагшад, ст... нэр хүдэлмэришэн залу... эндэ ерэжэ, номуудые аб... уншадаг байна.

Һүүлэй 30 жэлэй турша Куйбышевска областиин олониитын библиотекэнүү... тоо хоёр үлүүтэй дахин ...һан байха юм. Хүдөө нют... библиотекэнүүд олоор б... даа — 600 гаран библи... хүдөөгэй ажалшадые ном... хангана. Политическэ, ... техническэ литературын ... хүүгэдэй тусхай шэглэл... дэн библиотекэ һүүлэй ... нүүдтэ Куйбышевта нээгд... байна. Энэ областиин һу... линуудай, эмхи зургаануу... ба предприятинуудай ном... дарай һангуудые харааДа... бал, мүнөө эндэ 3 мянга... хүү библиотекэ хүдэлнэ. ... нэй номой жаса 40 мил... том болоно.

ФИНСКЭ ТОХОЙДОХИ ВУЛКАНУУД

ХЭЗЭЭ НЭГЭТЭ Бал... далай дээрэхи Суурсаар ... ланд) гэжэ арал шадарай ... рил мүнөөнэй Камчатка... дал адлирхүү байһаншье... жа магад. Эстониин геол... вулканай мүр сараа эндэ... рүүлэн нээбэ.

Финскэ тохойдохи ар... налуу гүбээнүүд эртэ урда... та уһан доро хүрэшэһэн... мадал адлирхүү зүйл бо... ха гэжэ шэнжэлэгшэнүүд ... хэйлээ. Туф — уһан соо... шоһон вулканай үнэһэ ш... руу — олдоһон байна. ... дөөл, далайн оёорһоо ла... раһан байгаа ха гээд баг... жалагдана. Геологическа... аюул түбэг миллиард ... тэй жэлэй урда тээ тохё... һон бололтой. Тэрэ гэһэ... һаа хойшо Балтиин далай... шон тойронхи танигдаш... болотороо хубилаа. Тиин... канай тэһэрэлгын мүр ... газар дээрэ гаража ерээ...

«ОКЕАН ЯМАР БАЙХ... ЁҺОТОЙБ» ГЭҺЭН ВЫСТАВКЭДЭ ЭЛЕКТРОМОБИЛЬ ТАБИГДАХА

«ОКЕАН ямар байха ... тойб» гэһэн тусхай шэгл... бүхэдэлхэйн выставкэ ... шадые зөөхын тула шэнэ... тромобиль бүтээхэ про... Японой Транспортын мини... ствын дэргэдэхи транс... совет һайшааба. Иимэ вы... кэ ерэхэ жэлэй июль ... Окинавада нээгдэхээр ... лагдана.

Электромобиль 30 х... һуулгаха, резинэ хоёр ... бишыхан вагон болоно. ... — 4,7 метр, үндэрынь... метр, үргэнһинь — 2 метр.

Дүн хамта 16 иимэ ... бүтээгдэхээр түсэблэгдэ... вагонууд хоорондоо 30 ... дын зай забһартайгаар ... хобоо соогуур часай 48 ... метр түргөөр гүйхэ байх...

ШИИНЭ УДААН САГ... ХЭРЭГЛЭГДЭНЭ

«ВОЛГА» гэжэ автома... да («ГАЗ-24») хэрэгл... «185 СР» түхэлэй шиин... дынхиһаа 15 мянган ки... рээр удаан хэрэглэгдэхэ ... Видинскэ химическэ ко... дай завод иимэ түхэлэй ... бүтээдэг болохонь. Эдэ... дынхиһаа хүнгэн юм. ... иимэ шиинэ туршагдаж... хай.

«Жигули», «Запор... «Трабант» автомобил... мүн автобусуудай, а... хүндэ машинануудай ... улам һайжаруулха гэжэ... дой конструкторнууд ... оролдоно.

ХҮСЭТЭ ЭКСКАВАТО... ПРОЕКТ

ЧАСАЙ ТУРША СО... мянган кубометр шорой ... жа гаргаха аргатай, ал... ябадаг роторно экскава... проект Витковицко Г. Го... дын нэрэмжэтэ металл... ска ба машина бүтээлг... бинадта зохёогдоо. Иим... каваторай стрела 70 мет... торойнь диаметр 14 мет...

ШАРИКОПОДШИ... НИГУУДЫЕ БҮТЭЭ... АВТОМАТ

ОГАЙО ШТАДАЙ К... хотодохи «Нэшнл Акме» ... компани мүлилгын станок... мат бүтээн гаргаба. 60-һ... миллиметр диаметрэй ... түмэрөөр шарикоподши... дай детальнуудые бүтээ... олгоно.

Шарикоподшипник ... хэрэгые иимэ станок ... хүнгэдхэнэ. Бусад ... дые бүтээхэдэ мүн лэ ... жатай байна. Энэ станок... түхеэрэлгэнүүдтэеэ хамт... мянган доллар сэнтэй ...

(АПН-ТА...)

Редакторай орлогшо М. Н. НИМА...